

Shemoneh Esreh in Eretz Yisrael ca. 220–250 CE

By: Heshey Zelcer

Introduction

The discovery of the Cairo Genizah over one hundred years ago has sparked much research of ancient Jewish texts, including Jewish liturgy and, as concerns us here, the *Shemoneh Esreh*. In the excitement over this great cache of texts, however, many scholars have focused almost exclusively on the Genizah and overlooked *Talmud Yerushalmi* as a source for the most ancient version of *Shemoneh Esreh*.

Our focus is to reconstruct the intermediate blessings of *Shemoneh Esreh* (i.e., blessings 4–15), based primarily on passages from *Yerushalmi* and secondarily on manuscripts of *Shemoneh Esreh* found in the Genizah. We propose that our reconstructed text of *Shemoneh Esreh* was recited in Eretz Yisrael ca. 220–250 CE, a mere one hundred and forty years after Shimon ha-Pakuli prepared (or organized) it in front of R. Gamliel II of Yavneh ca. 80–110 CE.

Shemoneh Esreh: When was it created and by whom?

Both *Yerushalmi* and *Bavli* tell us about the creation of *Shemoneh Esreh*. In *Yerushalmi Berakhot* 2:4, 4d¹ we find:

א"ר ירמיה מאה ועשרים זקנים ומהם שמונים וכמה נביאים² התקינו את התפילה הזאת.³

¹ *Yerushalmi* references are to chapter (*perek*) and ruling (i.e., 2:4), and by page and column number of the *Editio Princeps* (i.e., 4d).

² Who were these eighty-something prophets? Ramban, quoting *Yerushalmi* in his commentary on Torah (Devarim 4:2), writes וברושלמי

Heshey Zelcer is the author of *Companion Mishnayot: Tractate Niddah* (1994) and *A Guide to the Jerusalem Talmud* (2002). He has published articles on Jewish law, philosophy, history and liturgy.

In *Bavli Berakhot* 28b we find:

ת"ר שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה.⁴

In *Bavli Megillah* 17b we have:

דתניא שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה. אמר רבי יוחנן ואמרי לה במתניתא תנא מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תיקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר.⁵

In *Bavli Megillah* 18a, as a follow-up to the above, it states:

וכי מאחר דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר? שכחום וחזר וסדרום.⁶

We thus have two accounts of the establishment of the *Shemoneh Esreh*: by one hundred and twenty Elders⁷ and during the reign of Rabban Gamliel II of Yavneh (ca. 80–110 CE).⁸

שמונים וחמשה זקנים ומהם כמה נביאים, eighty-five Elders and some among them prophets. This is closer to the *Bavli* version, see below. See also Ginzberg (1941a, 327-328) for an elaborate discussion of this phrase.

³ “R. Yirmeyah said: One hundred and twenty Elders, and among them eighty something prophets, established this *tefillah* (i.e., *Shemoneh Esreh*).”

⁴ “The Rabbis taught: Shimon ha-Pakuli recited eighteen blessings in their order before Rabban Gamliel in Yavneh.”

⁵ “For we learned: Shimon ha-Pakuli recited the eighteen blessings in their order before Rabban Gamliel in Yavneh. R. Yoḥanan said, others said we learned it in a *baraita*: one hundred and twenty elders and some among them prophets established the eighteen blessings in their sequence.”

⁶ “Now, if the one hundred and twenty Elders and some among them prophets established this *tefillah* in sequence, what did Shimon ha-Pakuli establish? They were forgotten and he reestablished them.”

⁷ Although Rambam (*Hikhot Tefillah* 4:1) assumes that Ezra and his *beit din* established *Shemoneh Esreh* he is not specifically mentioned in the above *baraitot*. Rashi (*Bavli Berakhot* 34a) indicates a similar time-frame—when the Jews returned to *Eretz Yisrael* at the beginning of the Second Commonwealth, בתחלה: כשעלו מן הגולה והיו דחוקים, commonwealth.

⁸ The different roles of the one hundred and twenty Elders and Rabban Gamliel in the creation of *Shemoneh Esreh* have been dealt with extensively. For a recent analysis see Fleisher (2003a, 101–145, 157–201) and Mirsky (2003, 63–74). Mirsky notes *ibid.* pp. 68–70 that the inspiration for many blessings of *Shemoneh Esreh* is from Psalms 103 and 119:153-154. He understands the role of Shimon ha-Pakuli as establishing the sequence

Background: Cairo Genizah

The discovery of the Cairo Genizah ca. 1896 and the subsequent transfer of these documents by Solomon Schechter to Cambridge and other universities⁹ have spurred many scholars to study, among other things, the evolution of our prayers, including the *Shemoneh Esreh*. Just a few years ago many of these documents have become available on the Internet,¹⁰ encouraging even greater interest and research.

Part of the research into the *Shemoneh Esreh* has been geared toward establishing criteria to distinguish Babylonian and Palestinian sources, and tracing the evolution of *Shemoneh Esreh* in different geographic areas. There have also been attempts to determine the earliest versions of *Shemoneh Esreh*,¹¹ although scholars today believe it is not possible to do so.¹²

***Shemoneh Esreh Nusḥaot* in Various Communities in Different Eras**

We are all familiar with at least two versions of *Shemoneh Esreh*: *Nusḥ Sefarad* (Spain), and *Nusḥ Ashkenaz* (Germany). There are countless other versions of *Shemoneh Esreh*, including: *Nusḥ Edot*

of the blessings, an order that does not follow how they appear in Psalms 103 and 119. For additional perspectives on the respective roles of the Elders and Shimon ha-Pakuli see R. David Cohen (2012, ch. 3, pp. 12-15).

⁹ There are a total of more than 290,000 fragments of which approximately 200,000 are at Cambridge, 30,000 at JTS, and 25,000 at Oxford. The balance are spread out over another approximately 30 locations. See Glickman (2012) p. 211 for more details.

¹⁰ The *Friedberg Genizah Project* at www.genizah.org. I thank Dov Friedberg, without whom this research would have been impossible.

¹¹ See for example Finkelstein (1925, 130–170, esp. 142–170).

¹² See for example Fleisher (2003b, 164) “We have no way to reconstruct the Urtext of the Amidah as it was established by Shimon ha-Pakuli and his assistants.” See also Fleisher (2003b, 143). See also Luger (2001, 15) “They are all united in their belief that we do not have the original version of *tefillah* nor do we have the ability to uncover it.” Luger examined sixty-nine Genizah fragments, and for each blessing of the *Shemoneh Esreh* he establishes at least one so-called Palestinian version and one so-called Babylonian version. He does not elaborate on our *Yerushalmi* sources.

ha-Mizrah (from certain Arab countries), *Aram Tzovah* (Aleppo), and Ari (Hasidut/Kabbalistic). We also have some important *siddurim* that serve as markers for any research, including the *siddurim* of: Rav Saadia Gaon, Rav Amram Gaon, Rambam, and *Maḥzor Vitri*. Not only is the *Shemoneh Esreh* in each *siddur* different from the others, but Rav Saadia Gaon’s *Shemoneh Esreh* is a lot shorter.

The evolution of the *Shemoneh Esreh* parallels the dispersion of the Jews. Different geographic areas often had slightly different versions, as did different communities within the same geographic area.¹³

References to the *Shemoneh Esreh* in *Talmud Yerushalmi*

Yerushalmi Berakhot 2:4, 4d contains the following statement (referred to hereinafter as “*Shemoneh Esreh Text One*”):¹⁴

ר' אחא בשם ר' יהושע בן לוי, אף משהתקין¹⁵ את התפילה הזאת על הסדר
התקינה: שלש ברכות ראשונות ושלוש ברכות האחרונות שבחו של מקום,
והאמצעיות צרכן שלבריות,
חננו דיעה, חננתנו דיעה
רצה תשובתינו, רצית תשובתינו
סלח לנו, סלחת לנו
גאלינו, גאלתנו
רפא חלינו, ריפית חלינו
ברך שנותינו, בירכת שנותינו
קבצינו, קיבצתנו
שופטינו בצדק, שפטתנו בצדק
הכנע קמינו, הכנעת קמינו
צדקינו במשפט¹⁶, צידקתנו

¹³ For an overview of the different *nushaot* of *Shemoneh Esreh* and a chart showing its evolution see (Schiffman 2010). For an overview and a chart with a more Hasidic orientation see *בן יצחק* from <http://www.hebrewbooks.org/50673>. PDF available at <http://www.hebrewbooks.org/50673>.

¹⁴ Our *Yerushalmi* text follows MS Leiden. The *Yerushalmi* versions we used are as follows: For MS Leiden, (Sussman 2001). For *Editio Princeps* (i.e., Venice, 1522-23), MS Vatican, MS Paris, MS London, Ed. Amsterdam, and Ed. Konstantinopel we used (Schäfer 1991). For *Yerushalmi* fragments we used (Ginzberg 1909).

¹⁵ Other mss have מי שהתקין.

¹⁶ The text in most manuscripts reads צדקינו במשפט. This, however, causes an imbalance in the text. Unlike the other pairs of phrases which all have the

בנה ביתך, ושמע עתירתנו,¹⁷ ורצינו בתוכו.¹⁸
לית צורכיה¹⁹ דבנה ביתך ושמע עתירתנו ורצינו בתוכו?²⁰
אלא כמה דאישתעי קרייא כן אשתעייא מתניתא
(ישעיהו נו) והביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי.²¹

same number of words in each phrase, the first phrase associated with this blessing has two words (צדקנו במשפט) and the second phrase has one (צידקתנו). Louis Ginzberg, *ibid.* p. 324, argues that במשפט is an error. He also notes that the Vatican manuscript and the *Yerushalmi* Genizah fragments (Ginzberg 1909) do not contain במשפט.

¹⁷ MS Vatican has שמע תפילתנו. The text of MS Vatican is very corrupt; there is hardly a line without an error. For example, immediately preceding the text we just quoted it reads בנה בתך instead of בנה כתך. It is safe to assume that the one who copied this manuscript did not even have a basic knowledge of Hebrew. On the other hand, this is also the strength of this MS. Since the copyist had no knowledge of Hebrew and definitely none of *Yerushalmi*, we cannot accuse him of “correcting” any unusual text. The “father” of MS Vatican is significantly different from the Leiden manuscript that was used to print the *Editio Princeps*. Therefore, when the Leiden MS contains a difficult phrase, there is often a different and perhaps better version in MS Vatican.

¹⁸ Although בנה ביתך ושמע עתירתנו ורצינו בתוכו clearly refer to the next three blessings of *Shemoneh Esreh* following צדקינו, they seem to be not part of the original statement of R. Yehoshua b. Levi, but rather an introductory phrase for the question that the stammaic editor of *Yerushalmi* is about to ask ...לית צורכה...

¹⁹ For a discussion of the phrase לית צורכה דלא see Moscovitz (2009, 332–335).

²⁰ Our translation here follows MS Vatican, MS Paris, MS London, and Ginzberg (1909), all of which have the order as רצינו, בנה ביתך, ושמע עתירתנו, בתוכו. (MS Vatican has תפילתנו.)

²¹ Translations of *Yerushalmi* are the author's. Translations from Tanakh are from *JPS Hebrew-English Tanakh* (Philadelphia: JPS, 1999). “R. Aḥa [said] in the name of R. Yehoshua b. Levi, The one who established this *Tefillah* (i.e., the *Shemoneh Esreh*) also established it in [a specific] sequence. The first three blessings and the last three blessings are praises of God, and the middle ones [are] the needs of people.

Grant us knowledge; You have granted us knowledge.

Accept our repentance; You have accepted our repentance.

Forgive us; You have forgiven us.

Redeem us; You have redeemed us.

Heal our sicknesses; You have healed our sicknesses.

Bless our years; You have blessed our years.

Gather us; You have gathered us.

We will now show that the bolded phrases (the “*Bolded Phrases*”) in *Shemoneh Esreh Text One* are the supplication parts²² of ten intermediate blessings of the *Shemoneh Esreh* recited in Eretz Yisrael ca. 220–250 CE.²³

There are two ways the commentators understand the indented phrases above. One approach is that it is a sequential list of asking

Judge us with righteousness; You have judged us with righteousness.
Humble those who rise against us; You have humbled those who rose against us.

Validate our righteousness; You have validated our righteousness.

Build your home; and hear our prayers; and find favor for us within it. Should it not have said, “Hear our prayers; build your home; and find favor for us within it?” The way the verse speaks so too does our teaching: (Isaiah 56) *I will bring them to My sacred mount, And let them rejoice in My house of prayer.*”

²² We are implying not that this was the only version of *Shemoneh Esreh* that was recited at that time but rather that it was a version. Heinemann (1966, 34–36) argues convincingly that even during its formative years, different version were recited—some very short and others very long. One of the sources he brings to support this is the following:

מעשה בתלמיד אחד שעבר לפני ר' אליעזר וקצר בברכותיו אמרו לו תלמידיו רבי ראית פלוני שקצר בברכותיו והיו מלעיגיו עליו ואומרים עליו תלמיד חכם קצרן הוא זה, אמר להם לא קצר זה יותר ממשנה שנ' אל נא רפא נא לה (במדבר יב:ג) שוב מעשה בתלמיד אחד שעבר לפני ר' אליעזר והיה מעריך בברכותיו אמרו לו תלמידיו רבי ראית זה שהאריך בברכותיו והיו אומרים עליו תלמיד חכם מארכן הוא זה, אמר להם לא האריך זה יותר ממשנה שנ' ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום וגו' (דברים ט:כח), שהיה אומר יש שעה לקצר ויש שעה להאריך. (מכילתא דרבי ישמאל בשלח – מס' דויסע בשלח פרשה א ד"ה ויצעק אל)

For a slightly different version of this story see *Berakhot* 34a.

Finkelstein (1925, 11–13) argues that the *Supplication Part* of many of the intermediate blessings contained only seven words.

R. David Cohen (2012, ch. 3, 15) writes ויש מי ששיער שהתפילות שתקנו אנשי כנה"ג היו פשוטות וקצרות, ויתכן שהכילו את הברכות לבד, כמו בא"י מגן אברהם, וכן כולן. ואחרי כן בימי האמוראים הוסיפו פסוקים ובקשות השייכים לפי ענייניהם מעין החתימה.

See also fn. 42 below for additional sources.

²³ Ginzberg (1941a, 201–202) notes that רצה תשובתינו was the beginning of the blessing during the time *Yerushalmi* was compiled. On p. 322 he notes that this is true for some of the other phrases as well. On p. 324 he says that sometimes it is true for the *Supplication Part* of the blessing and other times for the *Acknowledgment Part*.

R. David Cohen (2012, ch. 3, pp. 90–91) indicates that both חננו דיעה and רצה תשובתינו are sources for their respective blessings.

something of God, and then after acknowledging that the request was granted asking Him to fulfill our next request. We thus ask God for knowledge and after acknowledging that He indeed gave us knowledge we move on to ask Him to accept our repentance, etc.²⁴

The second approach (the one we follow in our translation) is that each of the indented lines is a request from God for the future and an acknowledgment that He helped us in the past. We thus ask God to grant us knowledge, and we thank Him for having granted us knowledge in the past. We ask Him to accept our repentance, and we thank Him for having accepted our repentance in the past, etc.²⁵

Regardless of how we understand the above pairs of phrases, we notice that in each pair the second phrase is a duplicate of the first, except that it shifts from an imperative (a supplication) to an acknowledgment.²⁶ We also notice that each phrase is not merely a word or two, but rather expresses a full thought.

We then need to ask whether these phrases paraphrase part of the intermediate blessings of *Shemoneh Esreh* or if they are part of its actual text. To answer this question we examine the text following the pericope (*sugya*) quoted above (referred to hereinafter as “*Shemoneh Esreh Text Two*”):

א"ר ירמיה מאה ועשרים זקינים ומהם שמונים וכמה נביאים התקינו את התפילה הזאת. ומה ראו לסמוך האל הקדוש לחונן הדעת על שם (ישעיהו כט) והקדישו את קדוש יעקב מה כת' בתריה (שם) וידעו תועי רוח בינה. דיעה לתשובה (ישעיהו ו) השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע וגו' עד ולבבו יבין ושב. תשובה לסליחה. (ישעיהו כו) וישוב אל יי' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח. סליחה לגאולה. (תהילים קג) הסולה לכל עוונתי (הרופא לכל תחלואיכי) הגואל משחת חייכי. ויאמר רופא חולים קדמי. אמ' ר' אחא מפני מה התקינו גואל יש' ברכה שביעית ללמדך שאין ישראל נגאלין אלא בשביעית. ר' יונה בשם ר' אחא (תהילים קכו) שיר המעלות בשוב יי' את שבות ציון. שירה שביעית היא: להודיעך שאין יש' נגאלין אלא בשביעית. אמ' ר' חייא בר אבא

²⁴ חנינו דיעה חננתנו דיעה רצה תשובתנו. כלומר היינו על הסדר דקאמר שאנו מתפללין חנינו דיעה וכיון שחננתנו דעה אנו מתפללין רצה תשובתנו וכיון שרצית תשובתנו אנו מתפללים סלה לנו עונותינו וכן כולם נמצא שאמצעות על הסדר תקנו וכולן שייכים זה אחר זה דכיון שאין דיעה לא ידע לשוב וכיון שעשה תשובה לכך תסלה לעונו וכן כולם שייכים זה אחר זה (מהר"א פולדא שם).

²⁵ חנינו דעה חננתנו דיעה. כלומר חננו דיעה כמו שחננתנו לשעבר וכן כולם (פני משה שם).

²⁶ חננתנו דעה. זהו פי' חונן הדעת, כלומר אנו מתפללים לפניך שתחננו דעת שידענו שבידך הוא כי ברוך אתה החונן דעת עד עכשיו, וכך פי' כל סוף ברכה וברכה (מהר"ש סיריליאו שם).

מפני מה התקינו רופא חולים ברכה שמינית כנגד המילה. (שהיא לשמונה) על שם בריתי היתה אתו החיים. אמ' ר' אלכסנדר מ'פני מה התקינו מברך השנים ברכה תשיעית כנגד (תהילים כט) קול יי' שובר ארזים. שהוא עתיד לשבר כל בעלי שערים. ר' לוי בשם ר' אחא בר חנינא מה ראו לסמוך מברך השנים למקבץ נדחי יש'. על שם (יחזקאל לו) ואתם הרי יש' ענפכם תתנו ופרייכם תשאו לעמי יש'. למה כי קרבו לבוא. נתקבצו הגליות (ו)הדין נעשה הזידים נכנעים והצדיקים שמיחים. ותני עלה כולל שלמינים ושלרשעים במכניע זידים. ושלגרים ושלזקינים במבטח לצדיקים. ושלדוד בבונה ירוש' (הושע ג) אחר ישובו בני יש' ובקשו את יי' אלהיהם ואת דוד מלכם.²⁷

²⁷ “R. Yirmiyah said, one hundred and twenty elders, and among them eighty-something prophets, established this *tefillah*. Why did they place *ha-El ha-Kadosh*, the Holy God, next to *Honen ha-Da'at*, Granter of Knowledge? Because of (Isaiah 29:23) *Men will hallow the Holy One of Jacob*. What appears afterwards? (Isaiah 29:24) *And the confused shall acquire insight*. *Deiah*, Knowledge [near] *Teshuvah*, Repentance? (Isaiah 6:10) *Dull that people's mind, Stop its ears, And seal its eyes*, etc. until *It also grasp with its mind, And repent and save itself*. *Teshuvah*, Repentance [near] *Seliḥah*, Forgiveness? (Isaiah 55:7) *Let him turn back to the Lord, and He will pardon him; To our God, for He freely forgives*. *Seliḥa*, Forgiveness [near] *Geula*, Redemption? (Psalms 103:3) *He forgives all your sins, heals all your diseases. He redeems your life from the Pit*. So let him say *Rofeh Ḥolim*, Who Heals the Sick, before? R. Aḥa said the reason that *Goal Yisrael* was established as the seventh blessing is to teach you that the Jews will be redeemed only in the seventh [year]. R. Yona in the name of R. Aḥa said, (Psalms 126:1) *A song of ascents, When the Lord restores the fortunes of Zion* is the seventh song [of ascents] to let you know that the Jews will be redeemed only in the seventh [year]. R. Ḥiya b. Aba said: Why did they establish *Rofeh Ḥolim* as the eighth blessing? To correspond to circumcision which is on the eighth [day], corresponding to [Malachi 2:8] *I had with him a covenant of life*. R. Alexander said, Why did they establish *Mevarekh ha-Shanim*, He Blesses the Years, as the ninth blessing? To correspond to (Psalms 29:5) *The Lord shatters the cedars of Lebanon*. He will shatter the keepers of the gate (i.e., those who raise the price of food). R. Levi said in the name of R. Aḥa b. Ḥanina, Why did they see fit to place *Mevarekh ha-Shanim* near *Mikabetz Nidḥei Yisrael*, He ingathers the dispersed of Israel? Because of (Ezekiel 36:8) *But you, O mountains of Israel, shall yield your produce and bear your fruit for My people Israel, Why? For their return is near*. The exiled will be ingathered and then the sinners will be humbled and the righteous will rejoice. Concerning this we learned, We include the apostates and the sinners in *Makhnia Zeidim*, He humbles the Sinners. And converts and elders within *Mivtah la-Tzadikim*, Security for the Righteous. And [we include] David in *Boneh Yerushalayim*, the Builder of

All the phrases underlined above are references to various blessings of the *Shemoneh Esreh*. None of them are supplications, but all are rather acknowledgments for what God does (or did). They thus all fit the pattern of the *Acknowledgment Part* of the *Shemoneh Esreh* blessings. (Throughout this article we refer to the first part of *Shemoneh Esreh*, i.e., the part until ברוך אתה ה', as the "*Supplication Part*," and the part following ברוך אתה ה' as the "*Acknowledgment Part*.") In addition, the underlined phrases are almost identical to the *Acknowledgment Parts* of our currently recited *Shemoneh Esreh*. It is thus safe to conclude that the underlined texts are the actual *Acknowledgment Parts* of the respective blessings.

None of the underlined phrases are the same as the second phrase in each pair of *Shemoneh Esreh Text One*. We can thus conclude that the second phrase in each of the referenced pairs in *Shemoneh Esreh Text One* is not the actual words of the *Acknowledgment Part* but is, at best, a paraphrase.

What about the *Bolded Phrases* in *Shemoneh Esreh Text One*? They are clearly all supplications (and not acknowledgments) and they sound like the first few words of the *Supplication Part* of each blessing, but are they the actual words of the *Supplication Part* of the blessing or are they merely a paraphrase of the *Supplication Part*? To answer this question we turn to yet a third text in *Yerushalmi* 4:3, 8a²⁸ (referred to hereinafter as "*Shemoneh Esreh Text Three*"):

אי זו היא שבע מעין י'ח' רב אמ' סוף כל ברכה וברכה. ושמואל אמ' ראש כל ברכה וברכה. אית תניי תני שבע מעין שמונה עשרה. ואית תניי תני שמונה עשרה מעין שמונה עשרה. מאן דמר שבע מעין י'ח' מסייע לשמואל. ומאן דמר י'ח' מעין י'ח' מסייע לרב. ר' זעורא שלח לר' נחום גבי ר' יניי ביר' ישמעאל אמ' ליה אי זו היא שבע מעין י'ח' דשמ(1)אל? אמ' ליה הביננו רצה תשובתינו סלח לנו גואלינו רפא חליינו ברך שנותינו. אמר ר' חגי אמ' ליה גשמים אומר' בטללי ברכה²⁹ אם היו טללים אומ' בטללי ברכה. כי מפוזרים אתה מקבץ

Jerusalem, (Hosea 3:5) *Afterward, the Israelites will turn back and will seek the Lord their God and David their king.*"

²⁸ See also the parallel text in *Ta'anit* 2:2, 68c. For an analysis of the origin and role of parallel texts in *Yerushalmi* see Moshe Assis, *סוגיות מקבילות*, Ph.D. thesis (Jerusalem: Hebrew University, 1976).

²⁹ The correct version appears in MS Vatican, בגשמי ברכה, in MS Paris and MS London, בגשמי ברכה.

ותועים עליך לשפוט ועל הרשעים תשית ירך וישמחו כל חוסי בך בבניין עירך
 ובחידוש בית מקדשך (ובצמח דוד עבדך) כי טרם נקרא אתה תענה כאמור והיה
 טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע ב'א'י' שומע תפילה. ואו'
 שלש ברכות ראשונות. ושלש אחרונות. ואו' ברוך יי' כי שמע קול תחנוניי.^{30,31}

The above pericope contains a shortened version of the *Shemoneh Esreh*, known as *Havineinu*, in which the twelve intermediate blessings are combined to form a single blessing. The first thing to note is that this version of *Havineinu* is attributed to Shmuel, who is of the opinion that the intermediate blessing of *Havineinu* is made up of the *Supplication Part* of each blessing (or at a minimum, the first words of the *Supplication Parts*).

The text of this *Havineinu* blessing needs to be analyzed. It contains four logical parts:

Havineinu Part 1: הביננו רצה תשובתינו סלה לנו גואלינו רפא חליינו
 ברך שנותינו

Parentetical 1: אמר ר' חגי אה היו גשמים אומר' בטללי ברכה אם היו
 טללים אומר' בטללי ברכה

Havineinu Part 2: כי מפוזרים אתה מקבץ ותועים עליך לשפוט ועל
 הרשעים תשית ירך וישמחו כל חוסי בך בבניין עירך ובחידוש בית מקדשך

³⁰ The statement "כי שמע קול תחנוניי" does not appear in MSS Vatican, Paris or London.

³¹ "What is 'seven of eighteen'? Rav says, the end of each blessing. Shmuel says, the beginning of each blessing. There are those who teach [that it means] seven of eighteen and there are those who teach [that it means] eighteen of eighteen. The one who says seven of eighteen is in support of Shmuel. The one who says eighteen of eighteen supports Rav. R. Ziera sent to R. Nahum at R. Yannai b. R. Yishmael and said to him, What is the seven of eighteen of Shmuel? He said to him, "Give us understanding, accept our repentance, forgive us, redeem us, heal our sicknesses, bless our years." R. Hagi said, if it was [the season of] rain they say "rain of blessing"; if it was [the season of] dew they say "with the dew of blessing." For the dispersed You ingather, those who err You should judge, on the wicked place Your hand, and all who rely on You will rejoice in the building of Your city, and in the renewal of Your sanctuary, and in the sprouting of David Your servant, for before they call You answer as it states, (Isaiah 65:24) *Before they pray I will answer; While they are still speaking, I will respond.* Blessed are You God who hears supplication." He says the first three blessings and the last three blessings."

(ובצמח דוד עבדך) כי טרם נקרא אתה תענה כאמור והיה טרם יקראו ואני אענה
עוד הם מדברים ואני אשמע ב'א'י' שומע תפילה

Parentetical 2: ואו' שלש ברכות ראשונות ושלש ברכות אחרונות ואו' :
ברוך יי' כי שמע קול תחנוני

At first glance *Yerushalmi* appears to be giving us a unified text of *Havineinu* interwoven with two parenthetical statements. A closer examination, however, raises a number of questions:

- 1) Inconsistent length: Why does *Havineinu Part 1* use only a word or two to represent each blessing, while *Havineinu Part 2* uses more words for each blessing?
- 2) Inconsistent style: Why does *Havineinu Part 1* (except for הבינו) use actual words from *Shemoneh Esreh* whereas *Havineinu Part 2* merely paraphrases the blessings?
- 3) Why is it that *Havineinu Part 1* is totally different from the corresponding part in the *Bavli* version, while *Havineinu Part 2* is substantially similar to its *Bavli* counterpart?

Shmuel's Version of <i>Havineinu</i>	
<i>Yerushalmi Berakhot 4:3</i>	<i>Bavli Berakhot 29a</i>
<i>Havineinu Part 1</i>	
הבינו	הבינו ה' אלהינו לדעת דרכיך
רצה תשובתינו	ומול את לבבנו ליראתך
סלה לנו	ותסלה לנו
גואלינו	להיות גאולים
רפא חליינו	ורחקנו ממכאובינו
ברך שנותינו	ודשנו בנאות ארצך
<i>Havineinu Part 2</i>	
כי מפוזרים אתה מקבץ	ונפוצותינו מארבע תקבץ
ותועים עליך לשפוט ³²	והתועים על דעתך ישפטו
ועל הרשעים תשיית ³³ ירך	ועל הרשעים תניף יריך
וישמחו כל חוסי בך	וישמחו צדיקים
בבנין עירך ובחידוש בית מקדשך	בבנין עירך ובתקון היכלך
(ובצמח דוד עבדך)	ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לבן ישי משיחך
כי טרם נקרא אתה תענה כאמור והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע ב'א'י' שומע תפילה	טרם נקרא אתה תענה ברוך אתה ה' שומע תפלה

³² There are versions of *Havineinu Part 2* whose phrases are even closer to the *Bavli* version. For example, *Mahzor Vitri* has ותועים בדעתך ישפוטו.

³³ R. S. Sirillo and *Mahzor Vitri* have תניף. See *Encyclopedia Talmudit*, vol. 8, col. 130 for other variants to the *Yerushalmi* version of *Havineinu*.

- 4) Another way to ask this question is: Why is it that the *Bavli* version of *Havineinu* is internally consistent (i.e., in length and style) while the *Yerushalmi* version is not?
- 5) In both *Bavli* and *Yerushalmi*, immediately preceding *Havineinu*, we are told that the text is in accordance with Shmuel. The *Yerushalmi* version goes further than *Bavli*, however, and states that *Havineinu* is made up of the beginning, i.e., the *Supplication Parts* (or at least the initial words of the *Supplication Parts*) of each intermediate blessing.

To address the above anomalies³⁴ we propose that *Havineinu Part 1* and *Havineinu Part 2* are from two different versions of *Havineinu* that were stitched together by an anonymous stammaic editor of *Yerushalmi* (סתמא דגמרא).³⁵ *Havineinu Part 1* contains shorter phrases and is thus from an early version of *Havineinu* while *Havineinu Part 2* contains longer phrases and is thus from a later version.

Looking at *Havineinu Part 1*, the older part of *Havineinu*, we note that the underlined phrases match exactly the *Bolded Phrases* of each pair of phrases from *Shemoneh Esreh Text One*. *Yerushalmi* tells us that according to Shmuel, these underlined phrases are the *Supplication Part* (or at least the initial words of the *Supplication Part*) of their respective blessings. We thus know that five of the *Bolded Phrases* are the initial words of the *Supplication Part* (or perhaps the entire *Supplication Part*) of their respective blessings.

What about the other *Bolded Phrases* in *Shemoneh Esreh Text One*? Can we make the same assumption? Are they also initial words (or perhaps the entire part) of the *Supplication Part* of their respective blessings? To answer this we need to examine another text, Oxford: MS Heb.f.102/22 (p. 2) which reads as follows:

³⁴ It is no wonder that Ehrlich (2005b, 27) refers to the *Havineinu* blessing as a “paraphrase” (פרפרזה) of the original blessings.

³⁵ The Stammaic editor may have had two partial versions of *Havineinu* that he stitched together, or alternately he may have had a version of *Havineinu* that was already a combination of an older Eretz Yisrael version and a newer Babylonian one.

שמונה עשרה מעין ברכה אחת³⁶
 בא יי אינו ואל אב אלהי אב אל יצ ואל יע האל הגד הגי
 והנורא אל עליון קונה שמ וארץ מגן עזרינו
 ומחיה מתים נקדש בצדקה חונינו דיעה ורצה
 תשובתינו סלח לעונינו ומחול לחטאתינו
 ותגאלינו מיד עדינה ותרפא חלאינו ותברך שנותינו
 ותקבץ נדחינו ותשפטינו בחסד וברחמים
 ותכניע קמינו כי אתה מובטח כל קצוי ארץ
 ומגוס לצדיקים ותבנה את ירוש עירך בקרוב
 ושם נעבדך ושם תשמע תפילתנו אנא רחם
 רחם עלינו ברחמיך הרבים מהרה השב
 שכינתך לציון וסדרי עבודתך לירושלים
 עירך ואתה ב[חר]ת בנו ותדע כי אתה טוב
 ומטיב לכל ותפרוש עלינו סוכת שלום
 עושה השלום

To make this easier to visualize:

³⁶ *Shemoneh Esreh* as a single blessing made up of snippets of each blessing is unusual. We do, however, have a parallel to this in *Yerushalmi Berakhot* 8:1 11d for the Friday night *Amidah*: אמר רבי יוסי בר' [בון] נהיגין תמן במקום: שאין יין שליה צבור עובר לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחותרם במקדש ישראל What we know as מגן אבות is similar in structure to our ms:

Oxford: MS Heb.f.102/22		מגן אבות (נוסח אשכנז)	
בא יי אינו ואל אב אלהי אב אל יצ ואל יע האל הגד הגי והנורא אל עליון קונה שמ וארץ מגן עזרינו	1	ברוך אתה יי אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא אל עליון קונה שמים וארץ מגן אבות בדברו	1
ומחיה מתים	2	מחיה מתים במאמרו	2
נקדש בצדקה	3	האל הקדוש שאין כמוהו	3
חונינו דיעה ורצה תשובתינו סלח לעונינו ומחול לחטאתינו...	4-15	המניח לעמו ביום שבת קדשו כי במ רצה להניח להם	4
אנא רחם רחם עלינו ברחמיך הרבים מהרה השב שכינתך לציון וסדרי עבודתך לירושלים עירך	16	לפניו נעבד ביראה ופחד ונודה לשמו בכל יום תמיד מעין הברכות	5
ואתה ב[חר]ת בנו ותדע כי אתה טוב ומטיב לכל	17	אל ההודאות	6
ותפרוש עלינו סוכת שלום עושה השלום	18	אדון השלום	7

MS Cambridge, CUL: Or.1081 2.77 version of “מגן אבות” reads: מגן ומחיה והאל הקדוש מאהבתך ייי אלהינו שאהבתה את עמך ישראל ומחמלתך מלכינו שחמלתה על בני בריתך נתתה לנו ייי אלהינו את יום השביעי הגדול [...]קדוש הזה לאהבה לגדולה לגבורה לקד[.].]שה למנוחה לעבודה להודות לאות לברית ולתפארת לתת לנו ברכה ושלום מאתך. See (Tal 2003, 274–279) for an analysis of the מגן אבות blessing.

שמונה עשרה מעין ברכה אחת

1. בא יי אינו ואל אב אלהי אב אל יצ ואל יע האל הגד הגי והנורא אל עליון קונה שמ וארץ מגן עזרינו
2. ומחיה מתים
3. נקדש בצדקה
4. חונינו דיעה
5. ורצה תשובתינו
6. סלח לעונינו ומחול לחטאתינו
7. ותגאלינו מיד עדינה
8. ותרפא חלאינו
9. והברך שנותינו
10. ותקבץ נדחינו
11. ותשפטינו בחסד וברחמים
12. ותכניע קמינו
13. כי אתה מובטח כל קצוי ארץ ומנוס לצדיקים
14. ותבנה את ירוש עירך בקרוב ושם נעבדך
15. ושם תשמע תפילתנו
16. אנא רחם רחם עלינו ברחמיך הרבים מהרה השב שכינתך לציון וסדרי עבודתך לירושלים עירך
17. ואתה ב[חר]ת בנו ותדע כי אתה טוב ומטיב לכל
18. ותפרוש עלינו סוכת שלום עושה השלום

The text of this manuscript appears to be an abbreviated version of the *Shemoneh Esreh* that closely parallels the text in *Havineinu Part 1*. Unlike *Havineinu Part 2*, however, this manuscript appears to contain text from an older version of intermediate blessings 7–12 as well. This manuscript thus not only confirms the text of three intermediate blessings of our *Bolded Phrases* already confirmed by *Havineinu Part 1* (i.e., ברך שנותינו, רצה תשובתינו, רפא חליינו, ברך שנותינו), but also resembles the text of קבצינו, שופטינו, and absolutely confirms the text for הכנע קמינו as in the *Bolded Phrases*.

It is thus safe to assume that all the *Bolded Phrases* are the actual words of the *Supplication Part* of the respective blessings. We are now able to reconstruct at least the beginning of the *Supplication Parts* of the intermediate blessings, as well as most of the *Acknowledgment Parts* from our *Yerushalmi* passages:

Number	Acknowledgment Part		Supplication Part	Reference	#
Reconstructed <i>Shemoneh Esreh</i>					
		ברוך אתה יי			1
		ברוך אתה יי			2
	האל הקדוש	ברוך אתה יי			3
	חונן הדעת	ברוך אתה יי	חנינו דעה	דיעה	4
		ברוך אתה יי	רצה תשובתינו	תשובה	5
	[ה]מרבה לסלוח ³⁷	ברוך אתה יי	סלח לנו	סליחה	6
ברכה שביעית	גואל ישראל	ברוך אתה יי	גאלינו	גאולה	7
ברכה שמינית	רופא חולים	ברוך אתה יי	רפא חליינו		8
ברכה תשיעית	מברך השנים	ברוך אתה יי	ברך שנותינו		9
	מקבץ נדח ³⁸ ישראל	ברוך אתה יי	קבצינו		10
		ברוך אתה יי	שופטינו בצדק		11
	מכניע זידים	ברוך אתה יי	הכנע קמינו		12
	מבטח לצדיקים	ברוך אתה יי	צדקינו		13
	אלהי דוד בונה ירושלים ³⁹	ברוך אתה יי		בנה ביתך	14
ברכה חמש עשרה	שומע תפילה	ברוך אתה יי		שמע עתירתנו	15
		ברוך אתה יי		רצינו בתוכו	16
		ברוך אתה יי			17
		ברוך אתה יי			18 ⁴⁰

³⁷ צריך לומר האל הקדוש ומרבה לסלוח 4:6, 59c *Yerushalmi, Rosh Hashanah*.

³⁸ Some mss have מקבץ נדחי עמו ישראל. Interestingly, only *Mahzor Aram Tzovah* preserves *Yerushalmi's* acknowledgment part מקבץ נדחי ישראל.

³⁹ Although *Shemoneh Esreh Text Two* has בונה ירוש' *Yerushalmi Berakhot* 4:5, 59c reads בתפילה אלהי דוד ובונה ירושלים, and *Yerushalmi Rosh Hashanah* 4:6, 59c reads בתפילה הוא אומר אלהי דוד ובונה ירושלים בנביא הוא אומר אלהי דוד ומצמיח ישועה.

⁴⁰ As pointed out by others (חדושי תוספות רי"ד על מסכת תענית דף י"ג ע"א), the *Yerushalmi* version of the *Shemoneh Esreh* contains only 18 blessings, including what we refer to in the vernacular as the ולמלשינים blessing. Our 14th and 15th blessings (i.e., מצמיח קרן ישועה and בונה ירושלים) were a single blessing, אלהי דוד ובונה ירושלים. *Midrash Rabbah, Korah* 18:21 reads as follows: אמרו ישראל רבש"ע בזמן שביהמ"ק קיים היינו מקריבים קרבן ומתכפר ועכשיו אין בידינו אלא תפילה טו"ב בגימטריא י"ז. תפילה י"ט ברכות? הוצא משם ברכת המינים שתקנוה ביבנה ואת צמח דוד שתקנו אחריו על שום (תהלים כו) בחנני ה' ונסני

While we have established the first few words of the *Supplication Part* of each blessing, we still need to determine whether the *Bolded Phrases* are the entirety of the *Supplication Part* or whether they are merely the opening phrase.

The text of the *Shemoneh Esreh* as we have it today is substantially longer than the reconstructed text given here. We would thus be tempted to assume that the *Bolded Phrases* are only the initial words of the *Supplication Parts*. Do we have any reason to assume otherwise?

Cairo Genizah: Crossover Fragment

There are a few Genizah fragments that have vestiges of the *Yerushalmi* version. The most prominent such fragment is Cambridge, CUL: Add.3160.6. The *Shemoneh Esreh* text of this fragment is as follows:

א' ייי פורש סוכת שלום עלינו ועל עמו יש' מנחם ציון ובונה את
ירוש' תפלת מנחה # אשרי יושבי ביתך עוד יהללך
סלה הרחמן הוא ישמע ויענה בקול תפלתינו ובקול תפלת עמו
יש' בחסד ברחמים וברצון ואמרו אמן. ייי שפתי תפתח ופי
יגיד תהלתך ב' א' מגן אברהם. מחיה מתים החיינו ב' א' ייי מחיה
האל תערץ ותקדש. ב' האל חונן דעה למדינו. ב' חונן. הרוצה
לשבים מפשע ב' הרוצה. המרבה לסלח לעונינו ב' המרבה
גאול משחת חיינו ב' גואל. רופא [.]ת[.] מכאוב לבינו ב' א' רופא.
ברך שנתינו בגשם[.] ב' מברך. מקבץ נפוצים לעירך ב' מקבץ.
אוהב צדקה ומשפט ב' א' אוהב. מכניע זדים ארורים ב' שובר
מבטח לכל החוסים ב' מבטח. אלהי דוד שלם תבנינה ב'
אלהי דוד. שומע תפלה לכל חי ב' שומע. שאותך נעבד
ותרצינו ב' שאותך לבדך ביראה נעבד. מודים אנחנו לך
אתה הוא ייי אלהינו ואלהי אבותינו על טובתיך אשר מעולם

To visualize this more easily:

יי שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך

1.	ב' א' מגן אברהם
2.	מחיה מתים החיינו ב' א' ייי מחיה
3.	האל תערץ ותקדש ב' האל
4.	חונן דעה למדינו ב' חונן
5.	הרוצה לשבים מפשע ב' הרוצה

	המרבה לסלח לעונינו	.6
ב' המרבה	גאול משחת חיינו ⁴¹	.7
ב' גואל	רופא [.]ת[.] מכאוב לבינו	.8
ב' א' רופא	ברך שנתינו בגשם[.]	.9
ב' מברך	מקבץ נפוצים לעירך	.10
ב' מקבץ	אוהב צדקה ומשפט	.11
ב' א' אוהב	מכניע זדים ארורים	.12
ב' שובר	מבטח לכל החוסים	.13
ב' מבטח	אלהי דוד שלם תבנינה	.14
ב' אלהי דוד	שומע תפלה לכל חי	.15
ב' שומע	שאותך נעבד ותרצינו	.16
ב' שאותך לבדך ביראה נעבד	מודים אנחנו לך אתה הוא ייי אלהינו ואלהי אבותינו על טובתך	
	אשר מעולם	

There are a few things to note about the above version: 1) Its conformity with the *Yerushalmi* version of eighteen blessings and not nineteen, 2) its brevity (although the *Acknowledgment Parts* of the blessings are clearly abbreviated), and 3) its similarity to the *Supplication Part* of many blessings of *Yerushalmi*, especially blessings 4, 7, 9, 10, and 12 (and its dissimilarity to our standard version).

Cambridge, CUL: Add 3160.6	Yerushalmi	Number
חונן דעה למדינו	חנינו דיעה	4
הרוצה לשבים מפשע	רצה תשובתינו	5
המרבה לסלח לעונינו	סלח לנו	6
גאול משחת חיינו	גאלינו	7
רופא [.]ת[.] מכאוב לבינו	רפא חליינו	8
ברך שנתינו בגשם	ברך שנותינו	9
מקבץ נפוצים לעירך	קבצינו	10
אוהב צדקה ומשפט	שופטינו בצדק	11
מכניע זדים ארורים	הכנע קמינו	12
מבטח לכל החוסים	צדקינו	13

The above text resembles the *Yerushalmi* version (i.e., the *Bolded Phrases*) in both language and length, with each blessing containing about nine words—only somewhat longer than the seven-word blessings of the *Yerushalmi* version. This is an indication that the *Bolded Phrases* in *Shemoneh Esreh Text One* may indeed be the entire *Supplication Part* of each blessing.

⁴¹ From Psalms 103:4.

In addition to the above fragment there are also vestiges of the *Yerushalmi* version of *Shemoneh Esreh* in individual blessings, as we will now show:

Analyzing Each Blessing

As previously mentioned, each of the intermediate blessings comprises two parts: the *Supplication Part* which is a request, and the *Acknowledgment Part* which is praise.

We also note that the text of the blessings of *Shemoneh Esreh*, especially the intermediate ones, was meant as a minimum text and that the individual was allowed, even encouraged (at least according to some opinions) to expand upon it so that his prayers would be not rote but meaningful.⁴²

At this point we established the opening word(s) of each intermediate blessing, and we also provided a Genizah manuscript text that is similar in language and length to our reconstructed text. We thus have reasonable evidence at this point to assume that our reconstructed text might represent the entire blessings. To strengthen our argument, however, we now examine and analyze over one hundred Genizah fragments to establish the evolution of each blessing, which will in turn lead us back to the “fathers” of the intermediate blessings. To understand the following analysis of each blessing, refer to the appendix at the end of this article, which contains the various versions of each blessing arranged sequentially to suggest its growth and mutations.

⁴² ר"א אומר העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים (משנה ברכות ד:ד). ר אבהו בשם ר"א ובלבד שלא יהא כקורא באיגרת. ר' אחא בשם ר' יוסי צריך לחדש בה דבר בכל יום... אמר ר"ז כל זמן דהוינא עביד כן הוינא טעי לית לך אלא כיי דמר רבי אבהו בשם ר"א ובלבד שלא יהא כקורא באיגרת. רבי אליעזר היה מתפלל תפלה חדשה כל יום רבי אבהו היה מברך ברכה חדשה בכל יום (ירושלמי שם). תפילה חדשה. כלומר בכל ברכה האמצעיות היה מחדש מעין הברכה (ספר חרדים שם).

See also R. Yaacov Emden (Ya'avetz) on *Berakhot* 34b 'האומר על קן צפור כו' נ"ב מכאן נראה שהיה מנהג קדום בישראל להוסיף על מטבע אכנה"ג. ועיין לקמן (דף לד א) מעשה דתלמידים שירדו לפני התיבה בפני ר"א. See also fn. 22 above. For a full discussion on the permissibility of adding words to *Shemoneh Esreh* see R. David Cohen (2012, ch.3, pp. 17-18).

חננו דיעה: For this blessing we analyzed approximately fifty Genizah manuscripts and nine *siddurim*.

Supplication Part: This blessing is unusual in that the opening phrase of our current *siddurim*, אַתָּה חוֹנֵן, is not a supplication but rather a statement acknowledging what God does. According to R. Yehoshua b. Levi, who in *Shemoneh Esreh Text One* is quoted as saying that the intermediate blessings (i.e., 4–15) reflect the “needs of the people,” the phrase אַתָּה חוֹנֵן would not be appropriate for the *Supplication Part* of the blessing. Indeed, all the other intermediate blessings begin with a request and not with praise.

In *Bavli Berakhot* 34a, however, we find that this blessing did indeed start with אַתָּה חוֹנֵן.⁴³ Why, according to *Bavli*, does this blessing not start with a supplication? Some scholars (Ginzberg 1941b, 345–346) believe that the Babylonian version of this blessing contained only praise (i.e., it did not contain חַנּוּנוֹ מֵאַתָּךְ דְּעָה), while the *Yerushalmi* version contained only a request, חַנּוּנוֹ דְּעָה. Indeed, three mss (lines 11–13) contain only praise and no supplication.⁴⁴

We argue, however, that the *Bavli* version did originally contain the phrase⁴⁵ חַנּוּנוֹ מֵאַתָּךְ דְּעָה and that this blessing was structured similarly to lines 14–18. It is not unusual for the *supplication part* of the intermediate blessings to contain both praise and supplication.⁴⁶

⁴³ אמר רב הונא טעה בשלש ראשונות חוזר לראש באמצעיות חוזר לאתה חונן.

⁴⁴ Prof. Ehrlich (2005b, 576–584) believes—despite R. Yehoshua b. Levi’s statement in *Shemoneh Esreh Text One*, and despite this blessing’s being phrased as a request in *Havineinu*—that the praise version represented by our lines 11–13 is an early Eretz Yisrael version. He supports this view by quoting various midrashim from Eretz Yisrael that refer to this blessing using the verbiage of praise.

⁴⁵ In *Bavli Berakhot* 34a we find that the intermediate blessings, beginning with אַתָּה חוֹנֵן, were all requests: אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא באחרונות אלא באמצעיות.

⁴⁶ See for example the justificatory phrases כִּי תְהִלְתְּנוּ אֲתָה, כִּי אֵל גּוֹאֵל חֹזֵק אֲתָה, אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא נֶאֱמָן אֲתָה, and many more such phrases. We argue that the phrase אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת is just another justificatory phrase, but without the word כִּי, which is not needed, because the justification precedes the request. This justificatory phrase was probably inserted at the beginning of this blessing to serve as a linguistic segue from the praise אַתָּה קְדוֹשׁ to

This blessing expanded in two directions, both backward and forward. The Eretz Yisrael version ca. 220–250 was חנינו דעה. In Eretz Yisrael it expanded forward as in lines 3 through 9. In Babylonia חנינו דעה morphed into חנינו מאתך דעה (lines 14–36), and it expanded backward with וכו' חונן וכו'. (Lines 11 through 13 may be incomplete or abbreviated blessings.) In lines 14 through 36 we also see further minor changes and expansions.

It is reasonable to assume that as the text of a blessing expanded, the people doing so would generally be careful to preserve what was passed on to them (albeit with minor modifications), especially its core component, and then to add words or phrases as they saw fit to amplify or clarify the supplication. In examining the various versions of this blessing, we see that there are only two words in each of the blessings that appear in every version (except perhaps line 10). The two words are some form of חונן and דעה, precisely the *Bolded Phrase in Shemoneh Esreh Text One*, i.e., חננו דיעה.

Acknowledgment Part: The *Acknowledgment Part* mentioned in *Yerushalmi*, חונן הדעת, is identical in just about every manuscript.

רצה תשובתינו: For this blessing we analyzed approximately fifty-four Genizah manuscripts and nine *siddurim*.

Supplication Part: The version in *Shemoneh Esreh Text One*, רצה תשובתינו, is a request that God accept and recognize that our repentance was sincere. This leads directly to the next supplication that He should forgive us. The exact phrase רצה תשובתינו, however, appears in the *Supplication Parts* in only a single manuscript, Oxford Heb.f.102/22.

The version of this blessing, however, as we have it today and as it appears in most texts, is a bit unusual. What exactly is being asked of God, that He help us repent? Isn't repentance something we need to do? Commentators thus suggest that although repentance is something we do, we still need God's help.

People must have been troubled that רצה תשובתינו, that “God recognize our repentance as sincere,” is very similar to the next re-

the request חונן תפילה. See סידור אוצר התפילה, עיון תפילה. For other possible reasons see R. David Cohen (2012, 48)

quest, סלה לנו, “forgive us.” Is it not automatic that if God recognizes that our repentance is sincere He will forgive us? Based on the manuscripts we examined it appears that the first change made to רצה תשובתינו (intentionally or otherwise) was to keep the root words of רצה תשובתינו but to change its meaning. It thus became הרוצה לשבים (see line 3). Instead of asking that “our repentance be accepted as sincere,” it was changed to “He who wants those who repent.” Since this is not a supplication, it was then necessary to further modify it and turn it into a request that “God cause us, or help us repent.” This is how the other versions of this blessing evolved.

Acknowledgment Part: The acknowledgment part in all examined manuscripts and *siddurim* is הרוצה בתשובה.

סלה לנו: For this blessing we analyzed approximately fifty-two Genizah manuscripts and nine *siddurim*.

Supplication Part: סלה לנו are the opening words of the *Supplication Part* of almost every version in our appendix. There appear to be two basic branches for expansion: מחול לנו מלכינו כי פשענו (Babylonian) and מזה והעבר פשעינו מנגד עינך (Eretz Yisrael). The original text for the *Supplication Part* thus appears to be סלה לנו אבינו כי חטאנו or perhaps simply סלה לנו.

Acknowledgment Part: The earliest *Acknowledgment Part* appears to be המרבה לסלה as in lines 4 through 10, 12 and probably 3.

גאלינו: For this blessing we analyzed approximately fifty-one Genizah manuscripts and nine *siddurim*.

Supplication Part: Similar to דעה our current text of the blessing for גאולה appears to have expanded both backward and forward. The common denominator in the text is גאלנו. The phrase ראה בענינו was added before it. The qualifiers שמך מהרה למען שמך were added later. The justificatory phrase כי גואל חזק אתה was added even later. The only word that is common in the core phrase of the *Supplication Part* is some form of גאל.

Acknowledgment Part: The *Yerushalmi* version גואל ישראל is similar to the version in all manuscripts and *siddurim*.

רפא חליינו: For this blessing we analyzed approximately forty-six Genizah manuscripts and eight *siddurim*.

Supplication Part: The common phrase in the majority of the texts is רפאנו ייי ונרפא. Even this, however, is not unanimous, as we have two texts with רופא מכאוב לבנו and another with מהרה תרפה. We thus cannot support our thesis based on examining this blessing.⁴⁷

Acknowledgment Part: Three versions of the *Acknowledgment Part* are found. The most common one is רופא חולי עמו ישראל. We also have רופא עמו ישראל (line 30) and רופא חולי עמו בית ישראל (36). The *Yerushalmi* version רופא חולים does not appear in any manuscript.

ברך שנותינו: For this blessing we analyzed approximately thirty-seven Genizah manuscripts and nine *siddurim*.⁴⁸

Supplication Part: There are two blessings for which we find very long versions in the Genizah and elsewhere: ברך שנותינו and הכנע קמינו. It seems that these two blessings were very important to people in a very personal way: It addressed their livelihood, and called for divine retribution for those who were oppressing them. We suggest that that is why these two blessings grew in length disproportionately.⁴⁹

⁴⁷ For *Havineinu Part 1, Mahzor Vitri* has ותרפא חליינו. This is identical to the version of this blessing in line 2, Oxford MS Heb.f.102/22.

⁴⁸ Unless specifically indicated within the text of this blessing, we made no attempt to separate or differentiate the winter and summer version as it was not relevant for our thesis.

⁴⁹ I had expected that רפא חליינו would have expanded as did ברך שנותינו and הכנע קמינו. After all, what is more important to a person than his health? Instead, I found that צדקינו, our prayer for God to look after our righteous, expanded even more than רפא חליינו. Apparently, we were more passionate about the spiritual well-being of our community than our physical.

Almost all the blessings have ברך השנה (in some form) in either the first or second phrase. There are no other common denominators.

Acknowledgment Part: The *Yerushalmi* version מברך שנים appears in all manuscripts and *siddurim*.

קבצינו: For this blessing we analyzed approximately thirty-six Genizah manuscripts and nine *siddurim*.

Supplication Part: This blessing too seems to have grown both backward and forward. Prior to the original word קבצינו was added ושא נס (line 4) and later תקע בשופר גדול לחירותינו (lines 5–36). At a still later point, following the word קבצינו, the phrase מארבע כנפות הארץ (lines 18–36) was added. The only word that appears in every version (except line 5) is a form of קבצנו.

Acknowledgment Part: Only the Aram Tzovah *siddur* (line 35) preserves *Yerushalmi*'s acknowledgment version מקבץ נדחי ישראל.

שופטינו בצדק: For this blessing we analyzed approximately thirty-seven Genizah manuscripts and nine *siddurim*.

The phrase שופטינו בצדק does not appear in any manuscript. The roots of both words, however, appear in the vast majority of the manuscripts (lines 2-3, 9, 16–25, and 27–36). The progression seems to be that the first part added to this blessing was השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה. Afterwards ומלוך עלינו אתה לבדך. After that והסר ממנו יגון ואנחה (with its various derivatives), and finally

Acknowledgment Part: אהב המשפט (lines 5–8, and probably 2-3 as well) appear to be the oldest *Acknowledgment Part* of this blessing. אהב צדקה ומשפט (lines 24 and 29) was the first expansion. The current version מלך אהב צדקה ומשפט appears in the majority of the manuscripts and *siddurim* (lines 10–23; 25–28; 30–36).

הכנע קמינו: For this blessing we analyzed approximately thirty-four Genizah manuscripts and nine *siddurim*.⁵⁰

⁵⁰ For a detailed analysis of this blessing see (Teppler 2007).

Supplication Part: This blessing has so many variations that it was impossible to fit all the different versions into 36 lines. Apparently we were passionate in our desire that God repay our enemies their just rewards and we expressed this desire in many and varied versions.

One manuscript, Oxford MS Heb.f.102/22 (line 2), has the phrase ותכניע קמינו. There is no phrase that appears consistently in all or almost all manuscripts.⁵¹ Some form of the word הכנע, however, appears in the majority of the manuscripts.

Regarding this blessing *Yerushalmi* states כולל של מינים ושל רשעים במכניע זדים. It appears that to fulfill this mandate, מינים was added to the *Supplication Part* and רשעים was added to the *Acknowledgment Part*.

Acknowledgment Part: Four manuscripts have the *Yerushalmi Acknowledgment Part* מכניע זדים. This blessing, surprisingly, has five different acknowledgment versions: מכניע זדים (*Yerushalmi*, lines 5–8, and possibly line 4); שובר רשעים ומכניע זדים (lines 9–20); שובר רשעים ואויבים ומכניע זדים (line 21); שובר אויבים ומכניע זדים (lines 22–35); and שובר מלשינים ומכניע זדים (line 36).

צדקינו: For this blessing we analyzed approximately thirty-three Genizah manuscripts and nine *siddurim*.

Supplication Part: The most common central phrase in this blessing is ותן שכר טוב, which is followed by either עושי רצונך (twice) or לכל (36). הבוטחים בשמך ותן שכר טוב appears in all versions except four. There is no vestige of the *Supplication Part* of the *Yerushalmi* blessings in any source.

Concerning this blessing *Yerushalmi* states ושל גרים ושל זקנים. To fulfill this mandate we find גירי הצדק in most versions. The phrase עמך בית ישראל, however, presumably to fulfill this same mandate, is found in no manuscript but is found in three

⁵¹ I wonder if perhaps ותכניע קמינו somehow morphed into בימינו. In a manuscript a ק could easily be seen as בי. If this did happen then the majority of the manuscripts do indeed reflect the original הכנע קמינו. I cannot imagine, however, how this would happen with a phrase recited by an entire community three times a day.

siddurim. It seems also that to fulfill this mandate the structure of the blessing needed to be modified, so it was changed from “validate our righteousness” to “protect our righteous and our true converts.”

Acknowledgment Part: The *Yerushalmi* version, מבטח לצדיקים, appears in 4 versions (lines 4–7) and is possibly implied in lines 2-3. All others have our current משען ומבטח לצדיקים.

Conclusion

Our analysis has proven that eight of the *Bolded Phrases* of *Shemoneh Esreh Text One* are the actual words of the *Supplication Part* of the *Shemoneh Esreh*. Five of these are substantiated by *Havineinu Part 1*; six from MS Heb.f.102/22; and two from MS Add.3160.6.⁵² We have also shown that five *Bolded Phrases* are the core component of *Shemoneh Esreh* in the 105 Genizah manuscripts and the nine *siddurim* we examined. Our findings are summarized in the following table:

The Core Phrase	MS Add.3160.6	MS Heb.f.102/22	<i>Havineinu Part 1</i>	<i>Yerushalmi Bolded Phrases</i>
Yes	חונן דעה למדינו	חונינו דיעה		חנינו דיעה
		ורצה תשובתינו	רצה תשובתינו	רצה תשובתינו
Yes			סלה לנו	סלה לנו
Yes		ותגאלינו מיד עדינה	גואלינו	גאלינו
		ותרפא חלאינו	רפא חליינו	רפא חליינו
Yes	ברך שנתינו בגשם	ותברך שנותינו	ברך שנותינו	ברך שנותינו
Yes				קבצינו
				שופטינו בצדק
		ותכניע קמינו		הכנע קמינו
				צדקינו

It is thus reasonable to conclude that the *Bolded Phrases* are the actual and complete *Supplication Parts* of *Shemoneh Esreh* as recited in Eretz Yisrael ca. 220–250 CE.

⁵² It should not be surprising that we found only two Genizah fragments that support our proposed text. The more ancient the *Shemoneh Esreh* text, the less chance there is of finding it in the Genizah. Ehrlich (2005b, 29) expresses this succinctly, ולעתים דווקא מיעוט עדים הוא סימן לקדמות.

Final Word

We are still left with two nagging questions:

Question 1: If, as we argued, the original size of each of the intermediate blessings 4 through 13 averaged only seven words, how do we explain that these same blessings are today so much longer?

It is beyond the scope of this article to speculate about the process that caused these blessings to expand, but we can infer mathematically that this expansion is plausible.

The following table of intermediate blessings 4 through 13 shows the number of words in the shortest version of each blessing and the number of words in the longest. So as not to skew our results (or make this a circular argument) we did not use the short *Shemoneh Esreh* blessings found in manuscripts: Oxford MS Heb.f.102/22, CUL: Add.3160.6, and CUL: T-S H18.4, as it could be argued that these manuscripts might be an abbreviation or a paraphrase of *Shemoneh Esreh*:

	Blessing	MS/Siddur with Fewest Words			MS/Siddur with Most Words			% Growth
		Line	MS/Siddur	Words	Line	MS/Siddur	Words	
4	חנינו דעה	4	CUL: T-S 8H9.4	11	32	R. Shlomo b. R. Natan	25	127%
5	רצה תשובתינו	5	CUL: T-S 6H3.2	12	33	Mahzor Vitri	17	42%
6	סלה לנו	15	R. Saadia Gaon	16	26	Mahzor Vitri	22	38%
7	גאלינו	6	CUL: T-S K27.33	12	27	Mahzor Aram Tzovah	26	117%
8	רפא חליינו	14	CUL: T-S	14	35	CUL: TS NS 195.16	29	107%
9	ברך שנותינו	11	CUL: T-S NS	17	35	JTS: ENA 2321.1	65	282%
10	קבצינו	6	CUL: T-S 8H9.12	14	36	Mos: Moss. VIII.462.2	28	100%
11	שופטינו בצדק	10	CUL: T-S	12	35	ArtScroll Sefard	27	125%
12	הכנע קמינו	8	CUL: T-S K27.33	19	24	CUL: Or.1080 3.2	50	163%
13	צדקינו	6	CUL: T-S K27.33	<u>17</u>	<u>36</u>	ArtScroll Sefard	<u>50</u>	<u>194%</u>
			Average:	14			34	129%

The above table shows that the average growth of intermediate blessings 4 through 13 was 129%. This growth took place over a period of about 1,112 years from approximately the year 900⁵³ to

⁵³ Hoffman and Cole (2011) write p. 210, “Like the Church of the Holy Sepulcher in Jerusalem, the Ben Ezra synagogue was demolished during al-Hakim’s reign, around 1012, and rebuilt afterward: the Geniza chamber dates, it would seem, from the time after its destruction.” Glickman (2012) writes p. 4, “The oldest known dated document in the Cairo Genizah is a fragment... that predates the Genizah by about 155 years...”

2012. If we extrapolate backward to the time of R. Yehoshua b. Levi (i.e., another 650 years to the year 250), the percentage increase for the 1,762 years would be 166%.⁵⁴

If we take our proposed average blessing size of 7 words, and we increase it 166%, we end up with a blessing size of 19 words. The average size of intermediate blessings 4 through 13 in our current *ArtScroll: Ashkenaz siddur* is 20 words.

Question 2: If the intermediate blessings ca. 220-250 CE were as short as we claim (about seven words each) why was there a need to create the *Havineinu* version of *Shemoneh Esreh* (about 2 words each) which requires only slightly less time to recite?

Earlier (fn. 22 and fn. 42) we noted that even in its formative years different versions of *Shemoneh Esreh* were recited—some short and others long. People who insisted on reciting a short version, however, were sometimes disparaged. A short sanctioned version of *Shemoneh Esreh*, for use in unusual circumstances, thus became a necessity and *Havineinu* was created. It is logical to assume that when *Hazal* set out to create *Havineinu* they used the shortest and most authentic text they could find—the text of R. Yehoshua b. Levi’s statement in *Shemoneh Esreh Text One*. ❧

This article is dedicated to Prof. Elazar Hurvitz who instilled within me an appreciation for Hebrew manuscripts and genizah fragments.

[i.e.,] October 6, 871.” We may therefore assume that the Cairo Genizah did not have many manuscripts prior to the year 900.

⁵⁴ $(1,112 + 650) * 129\% / 1,112 = 166\%$.

Bibliography

The following is a partial list of works consulted for this article:

- Cohen, David. (2012). *אוצר התפילה*. New York: American Committee of the Talmudic Encyclopedia
- Ehrlich, Uri. (1999a). "לנוסחן הקדום של ברכת "בונה ירושלים" ו"ברכת דוד" בתפילה". *פעמים* 78. 16-43.
- . (1999b). "לחקר נוסחה הקדום של תפילה העמידה—ברכת העבודה". *מקומראן עד קהיר*: מחקרים בתולדות התפילה. יוסף תבורי, עורך. ירושלים: אורחות. 17-38.
- . (2005a). "תפילת שמונה עשרה שלמה על פי מנהג ארץ ישראל". *קבץ על יד* 18 [28]. 3-22.
- . (2005b). "ברכת גבורות, קדושת השם והדעת בנוסח התפילה הקדום לאור קטע חדש מסידור על פי מנהג ארץ ישראל". *תריבין* 73, 555-584.
- . (2006). "קטעים נוספים מתפילת שמונה עשרה על פי מנהג ארץ ישראל". *קבץ על יד* 19. 3-22. [29].
- Finkelstein, Louis. (1925). "The Development of the Amidah." *Jewish Quarterly Review* 16 (1925-6).
- Fleisher, Ezra. (2003a). "לקדמות תפילות החובה בישראל". *ליקוטי תריבין ומקראה בחקר התפילה*. ירושלים: מאגנס.
- . (2003b). "תפילת שמונה עשרי – עיונים באופיה, סדרה, תוכנה ומגמותיה". *ליקוטי תריבין ומקראה בחקר התפילה*. ירושלים: מאגנס.
- Ginzberg, Louis. (1941a). פרושים וחדושים בירושלמי, חלק א'. נויארק: בית מדרש הרבנים. באמעריקא.
- . (1941b). פרושים וחדושים בירושלמי, חלק ג'. נויארק: בית מדרש הרבנים באמעריקא.
- . (1909). *שרידי הירושלמי מן הגניזה אשר במצרים*. נויארק: בית מדרש הרבנים באמעריקא.
- Glickman, Mark. (2012). *Sacred Treasure: The Cairo Genizah*. (Woodstock: Jewish Lights).
- Heinemann, Joseph. (1966). התפילה בתקופת התנאים והאמוראים: טיבה ודפוסייה (ירושלים: מאגנס).
- Hoffman, Adina and Cole, Peter. (2011). *Sacred Trash: The Lost and Found World of the Cairo Geniza* (New York: Nextbook/Shocken).
- Luger, Yehezkel. (2001). תפילת העמידה לחול על פי הגניזה הקהירית. ירושלים: אורחות.
- Mirsky, Aharon. (2003). "מקורה של תפילת שמונה עשרה". *ליקוטי תריבין ומקראה בחקר התפילה*. ירושלים: מאגנס.
- Moscovitz, Leib. (2009). הטרימינולוגיה של הירושלמי, המונחים העיקריים. ירושלים: מאגנס, תשס"ט.
- Schäfer, Peter and Becker, Hans-Jürgen. (1991). סינופסיס לתלמוד ירושלמי כרך א'. Tübingen: J.C.B. Mohr.
- Schiffman, Lawrence H. (2010). "History and Liturgy: The Evolution of Multiple Prayer Rites," *Kol Hamevasser*, Vol. III, Issue 7 (May 17, 2010).
- Sussman, Yaakov. (2001). תלמוד ירושלמי יוצא לאור על פי כבב יד סקליגר 3 (4720). שבספריית האוניברסיטה של לידן עם השלמות ותוקונים. מבוא מאת יעקב זוסמן. ירושלים: האקדמיה ללשון העברית.
- Tal, Shlomo. (2003). "ברכת 'מעין שבע'", *ליקוטי תריבין ומקראה בחקר התפילה*. ירושלים: מאגנס.
- Teppler, Yaakov Y. (2007). *Birkat haMinim: Jews and Christians in Conflict in the Ancient World*, translated by Susan Weingarten. Tübingen: Mohr Siebeck.

Appendix

The following 105 *Shemoneh Esreh* manuscript fragments were used for this article. All are available at www.genizah.org.

Cambridge, CUL: Add.3160.2	Cambridge, CUL: T-S H18.3	Cambridge, CUL: T-S NS 196.14
Cambridge, CUL: Add.3160.6	Cambridge, CUL: T-S H18.4	Cambridge, CUL: T-S NS 196.5a
Cambridge, CUL: Add.3160.8	Cambridge, CUL: T-S H18.6	Cambridge, CUL: T-S NS 196.5b
Cambridge, CUL: Or.1080 1.58	Cambridge, CUL: T-S K27.18	Cambridge, CUL: T-S NS 196.8
Cambridge, CUL: Or.1080 3.2	Cambridge, CUL: T-S K27.33	Cambridge, CUL: T-S NS 230.96
Cambridge, CUL: Or.1080 6.35	Cambridge, CUL: T-S NS 120.105	Cambridge, CUL: T-S NS 272.30
Cambridge, CUL: Or.1081 2.62	Cambridge, CUL: T-S NS 122.107	Cambridge, CUL: T-S NS 272.77
Cambridge, CUL: Or.1081 2.77	Cambridge, CUL: T-S NS 122.110	Cambridge, CUL: T-S NS 278.151
Cambridge, CUL: T-S 10H1.2	Cambridge, CUL: T-S NS 122.50	Cambridge, CUL: T-S NS 278.231
Cambridge, CUL: T-S 10H1.4	Cambridge, CUL: T-S NS 149.140	Cambridge, CUL: T-S NS 278.41
Cambridge, CUL: T-S 6H3.2	Cambridge, CUL: T-S NS 150.17	Cambridge, CUL: T-S NS 289.1
Cambridge, CUL: T-S 6H3.5	Cambridge, CUL: T-S NS 150.238	Cambridge, CUL: T-S NS 328.49
Cambridge, CUL: T-S 8H10.12	Cambridge, CUL: T-S NS 150.41	Cambridge, CUL: T-S NS 38a.33
Cambridge, CUL: T-S 8H10.17	Cambridge, CUL: T-S NS 151.96	Cambridge, Westminster College: West Coll. Lit.I.115
Cambridge, CUL: T-S 8H10.2	Cambridge, CUL: T-S NS 152.247	Cambridge, Westminster College: West Coll. Lit.I.65
Cambridge, CUL: T-S 8H10.22	Cambridge, CUL: T-S NS 152.30	London, British Library: OR 55570.11
Cambridge, CUL: T-S 8H10.6	Cambridge, CUL: T-S NS 152.38	London, British Library: OR 55572.15
Cambridge, CUL: T-S 8H11.3	Cambridge, CUL: T-S NS 152.70	New York, JTS: ENA 1314.1
Cambridge, CUL: T-S 8H18.3	Cambridge, CUL: T-S NS 153.151	New York, JTS: ENA 1983.2
Cambridge, CUL: T-S 8H18.4	Cambridge, CUL: T-S NS 153.160	New York, JTS: ENA 2321.1
Cambridge, CUL: T-S 8H24.5	Cambridge, CUL: T-S NS 153.161	New York, JTS: ENA 2431.11
Cambridge, CUL: T-S 8H9.12	Cambridge, CUL: T-S NS 153.9	New York, JTS: ENA 2527.8
Cambridge, CUL: T-S 8H9.4	Cambridge, CUL: T-S NS 154.120	New York, JTS: ENA 2527.9
Cambridge, CUL: T-S AS 101.15	Cambridge, CUL: T-S NS 154.18	New York, JTS: ENA 2947.2
Cambridge, CUL: T-S AS 102.110	Cambridge, CUL: T-S NS 154.86	New York, JTS: ENA 694.15
Cambridge, CUL: T-S AS 102.132	Cambridge, CUL: T-S NS 155.3	New York, JTS: ENA 694.9
Cambridge, CUL: T-S AS 102.74	Cambridge, CUL: T-S NS 156.7	New York, JTS: ENA 920.12
Cambridge, CUL: T-S AS 103.17	Cambridge, CUL: T-S NS 157.121	New York, JTS: ENA 920.13
Cambridge, CUL: T-S AS 103.251	Cambridge, CUL: T-S NS 157.127	New York, JTS: ENA 920.14
Cambridge, CUL: T-S AS 104.47	Cambridge, CUL: T-S NS 157.67	Oxford MS Heb.f.102/22
Cambridge, CUL: T-S AS 104.60	Cambridge, CUL: T-S NS 159.115	Paris, AIU:IV.A.2
Cambridge, CUL: T-S AS 106.37	Cambridge, CUL: T-S NS 159.6	Paris, AIU:IV.A.64
Cambridge, CUL: T-S AS 108.56	Cambridge, CUL: T-S NS 159.9	Paris, Mosseri: Moss. VIII.462. I
Cambridge, CUL: T-S AS 109.139	Cambridge, CUL: T-S NS 195.16	St. Petersburg, RNK: Yevr. III B995
Cambridge, CUL: T-S AS 110.27	Cambridge, CUL: T-S NS 195.112	St. Petersburg, RNL: Yevr. III B27

The following 9 *siddurim* were used as “markers” to be able to view the manuscripts in context:

ArtScroll: Ashkenaz, *The Rabbinical Council of America Edition of the ArtScroll Siddur* (Brooklyn: Mesorah Publication, 1987).

ArtScroll: Sefard, *Siddur Tefillas Shlomo Hashalem* (Brooklyn: Mesorah Publication, 1992).

Mahzor Aram Tzovah. The title page is missing. The PDF is available at www.pizmonim.com/library/AramSoba1560-II.pdf.

Mahzor Vitri, מחזור ויטרי לרבינו שמחה, מאת שמעון הלוי איש הורוויץ. יוצא לאור בפעם הראשונה על ידי חברת מקיצי נרדמים, ועתה נוספו הערות ותיקונים... יוצא לאור בשנת תשכ"ג בירושלים ע"י "א" מכון להוצאת ספרים PDF at www.hebrewbooks.org/14643.

Rambam, מחקרי תפילה ופיוט מאת דניאל גולדשמידט. הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תשנ"ו, "סדר התפילה של הרמב"ם על פי כתב יד אוקספורד" עמ' 187-216.

Rav Amram Gaon, סדר רב עמרם גאון, ערוך ומוגה על-פי כתבי יד ודפוסים עם השלמות, שנויי-נוסחאות ומבוא בידי דניאל בהר"ר שלמה גולדשמידט. הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, תשס"ה.

Rav Saadia Gaon, סדור רב סעדיה גאון, יוצא לאור על ידי ישראל דודזון ז"ל, שמחה אסף, ז"ל, יששכר יואל. הדפסה רביעית, חברה "מקיצי נרדמים" בהוצאת ראובן מס ירושלים, תשל"ט.

R. Shlomo b. R. Natan, סידור רבינו שלמה ברבי נתן זצ"ל על ידי שמואל חגי (ירושלים, תשנ"ה).⁵⁵

Siddur R. Shabtai Sofer, סדור מה"ר שבתי סופר ב"ר יצחק מפרעמישלא (בלטימור: ישיבת נר ישראל, תשס"ג).

The tables of intermediate blessings, which follow, are limited to 36 lines, i.e., twenty-seven manuscripts, and where available, the above nine “markers.” Manuscripts that were substantially similar to ones shown in the tables, and manuscripts with missing text, were often omitted. In each table the manuscripts and *siddurim* are ordered to show their suggested development.

The Tetragrammaton, when not abbreviated in the source, is presented in the tables as “י”.

⁵⁵ For information about this *siddur* see Uri Ehrlich, “The Text of the Amidah in the Siddur of Rabbi Shlomo ben Natan and the Question of the Provenance of the Siddur,” *Kenishta: Studies of the Synagogue World*, 4 (2010), pp. 9–26 (in Hebrew); “The Contribution of Geniza Texts to the Study of Siddur Rabbi Solomon ben Nathan.” In: B. Outhwaite and S. Bhayro (eds.), “From a Sacred Source”: *Genizah Studies in honour of Stefan C. Reif*, Leiden and Boston 2010, pp. 127–137.

Yerushalmi	חונן הדעת	חונן דעה	חנינו דעה
Oxford MS Heb.f.102/22	חונן הדעת	חנינו דעה	1
Camb, CUL: Add.3160.6	חונן	חונינו דיעה	2
Camb, CUL: T-S 8H9.4	חונן הדעת	חונן דיעה למדינו	3
New York, JTS: ENA 920.12	חונן הדעת	חנינו דיעה מאחד	4
Camb, CUL: T-S K27.33	חונן הדעת	חנינו דיעה מאחד	5
Camb, CUL: T-S K27.18	חונן הדעת	חנינו אבינו דל [מאחד	6
Camb, CUL: T-S 10H1.2	חונן הדעת	[חונן מאחד דעה ובינה והשכל	7
Camb, CUL: T-S H18.3	חונן הדעת	חנינו הבינונו דעה לתלמוד תורתך	8
Camb, CUL: T-S H18.4	חונן הדעת	דעת ישירה תבנוו בלינו	9
Camb, CUL: T-S 6H3.2	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	10
London, Brit. Lib. OR 5557Z.45	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	11
St. Peters. R. NK: Yevr. III B995	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	12
Camb, CUL: Add.3160.2	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	13
Camb, CUL: Or.1081.2.62	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	14
Camb, CUL: T-S 10H1.4	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	15
Camb, CUL: T-S 8H9.12	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	16
Camb, CUL: T-S NS 153.151	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	17
Camb, CUL: T-S NS 278.151	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה	18
ArtScroll: Ashkenaz	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	19
Siddur R. Shabtai Sofer	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	20
Camb, CUL: Add.3160.8	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	21
Camb, CUL: T-S 8H10.22	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	22
Camb, CUL: T-S AS 103.251	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	23
Rambam	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	24
Rav Amram Gaon	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	25
Camb, CUL: T-S 8H10.3	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	26
New York, JTS: ENA 1314.1	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	27
New York, JTS: ENA 920.13	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	28
Rav Saadia Gaon	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	29
Mahzor Vitri	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	30
R. Shlomo b. R. Natan	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	31
New York, JTS: ENA 694.9	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	32
Mahzor Aram Tzovah	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	33
ArtScroll: Sefard	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	34
Paris, AIU:IV.A.64	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	35
	חונן הדעת	חנינו מאחד דעה ובינה והשכל	36

חנינו דעה

	רצה תשובתינו		
Yerushalmi	רצה תשובתינו	1	רצה תשובתינו
Oxford MS	רצה תשובתינו	2	רצה תשובתינו
Camb, CUL: Add. 3160.6	הרצה לשבים מפפע	3	הרצה לשבים מפפע
Camb, CUL: T-S H18.4	הכין לבינו לעשות רצונך	4	הכין לבינו לעשות רצונך
Camb, CUL: T-S 6H3.2	הדיש ימינו כקדם	5	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S 8H24.5	חדש [] כקדם	6	חדש [] כקדם
Camb, CUL: T-S K27.18	הדיש ימינו כקדם	7	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S K27.33	הדיש ימינו כקדם	8	הדיש ימינו כקדם
St.Peters., RNK: Yevr. III B995	הדיש ימינו כקדם	9	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S H18.3	הדיש ימינו כקדם	10	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S 8H9.4	הדיש ימינו כקדם	11	הדיש ימינו כקדם
New York, JTS: ENA 920.12	הדיש ימינו כקדם	12	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S 10H1.2	הדיש ימינו כקדם	13	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S 8H10.22	הדיש ימינו כקדם	14	הדיש ימינו כקדם
Siddur R. Shabtai Sofer	הדיש ימינו כקדם	15	הדיש ימינו כקדם
ArtScroll: Ashkenaz	הדיש ימינו כקדם	16	הדיש ימינו כקדם
ArtScroll: Sefard	הדיש ימינו כקדם	17	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: Add. 3160.2	הדיש ימינו כקדם	18	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: Add. 3160.8	הדיש ימינו כקדם	19	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: Or. 1081.2.62	הדיש ימינו כקדם	20	הדיש ימינו כקדם
New York, JTS: ENA 13.14.1	הדיש ימינו כקדם	21	הדיש ימינו כקדם
New York, JTS: ENA 2321.1	הדיש ימינו כקדם	22	הדיש ימינו כקדם
Rambam	הדיש ימינו כקדם	23	הדיש ימינו כקדם
Rav Amram Gaon	הדיש ימינו כקדם	24	הדיש ימינו כקדם
R. Shlomo b. R. Nathan	הדיש ימינו כקדם	25	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S 8H9.12	הדיש ימינו כקדם	26	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S NS 150.17	הדיש ימינו כקדם	27	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S NS 153.9	הדיש ימינו כקדם	28	הדיש ימינו כקדם
New York, JTS: ENA 694.9	הדיש ימינו כקדם	29	הדיש ימינו כקדם
New York, JTS: ENA 920.13	הדיש ימינו כקדם	30	הדיש ימינו כקדם
Mahzor Aram Tzovah	הדיש ימינו כקדם	31	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S NS 230.96	הדיש ימינו כקדם	32	הדיש ימינו כקדם
Mahzor Vitri	הדיש ימינו כקדם	33	הדיש ימינו כקדם
London, Brit Lib: OR 55572.15	הדיש ימינו כקדם	34	הדיש ימינו כקדם
Rav Saadia Gaon	הדיש ימינו כקדם	35	הדיש ימינו כקדם
Camb, CUL: T-S 8H11.3	הדיש ימינו כקדם	36	הדיש ימינו כקדם

	רצה תשובתינו		
	רצה תשובתינו	1	רצה תשובתינו
	רצה תשובתינו	2	רצה תשובתינו
	הרצה לשבים מפפע	3	הרצה לשבים מפפע
	הכין לבינו לעשות רצונך	4	הכין לבינו לעשות רצונך
	הדיש ימינו כקדם	5	הדיש ימינו כקדם
	חדש [] כקדם	6	חדש [] כקדם
	הדיש ימינו כקדם	7	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	8	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	9	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	10	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	11	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	12	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	13	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	14	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	15	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	16	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	17	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	18	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	19	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	20	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	21	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	22	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	23	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	24	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	25	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	26	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	27	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	28	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	29	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	30	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	31	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	32	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	33	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	34	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	35	הדיש ימינו כקדם
	הדיש ימינו כקדם	36	הדיש ימינו כקדם

Yerushalmi	המרבח לסלח	ב'	ומחול להטאתנו	סלח לנו	סלח לנו
Oxford MS Heb.f.102/22	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו	סלח לנו	1 סלח לנו
Camb, CUL: Add.3160.6	המרבח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	2 סלח לנו
Camb, CUL: T-S H18.4	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	3 המרבח לסלח לנו
Camb, CUL: T-S 8H18.3	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	4 וטאת נטוריס אל תוכן.
Camb, CUL: T-S K27.18	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	5 סלח לנו
Camb, CUL: T-S 8H24.5	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	6 סלח לנו
Camb, CUL: T-S K27.33	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	7 סלח לנו
Camb, CUL: T-S 8H9.4	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	8 סלח לנו
New York, JTS: ENA 920.12	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	9 סלח לנו
St.Peters., NK: Yevr. III B995	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	10 סלח לנו
Camb, CUL: T-S NS 157.127	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	11 סלח לנו
Camb, CUL: T-S SAS 102.132	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	12 סלח לנו
R. Shlomo b. R. Natan	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	13 סלח לנו
Rav Saadia Gaon	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	14 סלח לנו
Camb, CUL: T-S NS 150.238	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	15 סלח לנו
Camb, CUL: T-S SAS 103.251	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	16 סלח לנו
Camb, CUL: Or.1081.2.62	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	17 סלח לנו
Camb, CUL: Add.3160.2	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	18 סלח לנו
Rav Amram Gaon	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	19 סלח לנו
Camb, CUL: T-S 10H1.2	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	20 סלח לנו
Camb, CUL: T-S NS 150.17	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	21 סלח לנו
Camb, CUL: T-S NS 195.16	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	22 סלח לנו
Mahzor Aram Tzovah	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	23 סלח לנו
Camb, CUL: T-S NS 152.247	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	24 סלח לנו
Siddur R. Shabtai Sofer	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	25 סלח לנו
Artscroll: Ashkenaz	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	26 סלח לנו
Rambam	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	27 סלח לנו
Camb, CUL: T-S 8H10.6	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	28 סלח לנו
Camb, CUL: T-S NS 154.120	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	29 סלח לנו
Camb, CUL: T-S NS 278.151	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	30 סלח לנו
Artscroll: Seifard	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	31 סלח לנו
New York, JTS: ENA 1314.1	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	32 סלח לנו
New York, JTS: ENA 920.13	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	33 סלח לנו
Mahzor Vitri	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	34 סלח לנו
	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	35 סלח לנו
	המרבח לסלח	ברוך אתה יי	ומחול לנו מלכנו כי פשענו	סלח לנו	36 סלח לנו

גאלינו	גאלינו
1 גאלינו	1 גאלינו
2 גאלינו	2 גאלינו
3 גאלינו	3 גאלינו
4 גאלינו	4 גאלינו
5 גאלינו	5 גאלינו
6 גאלינו	6 גאלינו
7 גאלינו	7 גאלינו
8 גאלינו	8 גאלינו
9 גאלינו	9 גאלינו
10 גאלינו	10 גאלינו
11 גאלינו	11 גאלינו
12 גאלינו	12 גאלינו
13 גאלינו	13 גאלינו
14 גאלינו	14 גאלינו
15 גאלינו	15 גאלינו
16 גאלינו	16 גאלינו
17 גאלינו	17 גאלינו
18 גאלינו	18 גאלינו
19 גאלינו	19 גאלינו
20 גאלינו	20 גאלינו
21 גאלינו	21 גאלינו
22 גאלינו	22 גאלינו
23 גאלינו	23 גאלינו
24 גאלינו	24 גאלינו
25 גאלינו	25 גאלינו
26 גאלינו	26 גאלינו
27 גאלינו	27 גאלינו
28 גאלינו	28 גאלינו
29 גאלינו	29 גאלינו
30 גאלינו	30 גאלינו
31 גאלינו	31 גאלינו
32 גאלינו	32 גאלינו
33 גאלינו	33 גאלינו
34 גאלינו	34 גאלינו
35 גאלינו	35 גאלינו
36 גאלינו	36 גאלינו

Yerushalmi	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Add. 3:160.6	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Oxford MS Heb.f.402/22	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
St.Peters..RNL: Yevr. III B27	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S H18.4	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S K27.33	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S 8H9.4	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S K27.18	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: Add. 3:160.2	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: Or.1081.2.62	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S 10H1.2	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
New York, JTS: ENA 2527.9	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
New York, JTS: ENA 920.12	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
New York, JTS: ENA 920.13	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
R. Shlomo b. R. Natan	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S NS 150.17	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: Add.3:160.8	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S 8H10.6	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S NS 196.8	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
ArtScroll: Ashkenaz	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Rav Amram Gaon	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Siddur R. Shabtai Sofer	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S NS 154.120	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S NS 278.151	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
New York, JTS: ENA 920.14	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
ArtScroll: Sefard	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Mahzor Aram Tzovah	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Mahzor Vitri	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S NS 150.238	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Rav Saadia Gaon	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S AS 102.132	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S NS 152.247	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Rambam	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
Camb, Cul: T-S NS 195.16	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
New York, JTS: ENA 1314.1	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה
New York, JTS: ENA 2321.1	גאלינו	ב'	כי גואל חזק אתה

	רפא חולים	רפא חולין
Yerushalmi	רפא חולין	רפא חולין
Oxford MS	Heb.f.102/22	
Camb, CUL:	T-S.H18.4	1 רפא חולין
Camb, CUL:	Add.3160.6	2 ותרפא חולין
St.Petersburg, RNL:	Yevr. III	3 חלי עמך מורה תרפה ומנחם ציון ארובה תעלה
Camb, CUL:	Add.3160.8	4 רופא [ות.] מכאוב לבניו
New York, JTS:	ENA 920.12	5 רפאנו ייי אלדינו ממכאוב יגון ואנהו דרבך העבר מנגדינו
Camb, CUL:	T-S.8H24.5	6 רפאנו ייי אלדינו ממכאוב [יגון ואנהו דרבך מעביר ממנו
Camb, CUL:	T-S.K27.18	7 רפאנו ייי אלדינו ממכאוב לבניו יגון ואנהו הפסה דרבך וצר הרע תעביר ממני והעלה רפואה לכל מכותינו
Camb, CUL:	T-S.K27.33	8 רפאנו ייי אלדינו ממכאוב יגון ואנהו דעבר ממנו
Camb, CUL:	T-S.H18.3	9 רפאנו ייי אלדינו ממכאוב לבניו ודברך [נו יגון ואנהו דסר מלפניו
Camb, CUL:	T-S.NS.150.41	10 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Rav Saadia Gaon	רופא חולי עמו ישראל	11 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.8H10.22	12 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.8H11.3	13 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.8H9.12	14 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.152.38	15 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.153.160	16 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.278.41	17 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.154.86	18 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.8H10.6	19 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Rav Amram Gaon	רופא חולי עמו ישראל	20 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
New York, JTS:	ENA 920.14	21 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Mahzor Aram Tzovah	רופא חולי עמו ישראל	22 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.152.247	23 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Rambam	רופא חולי עמו ישראל	24 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
ArtScroll: Ashkenaz	רופא חולי עמו ישראל	25 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Siddur R. Shabtai Sofer	רופא חולי עמו ישראל	26 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
ArtScroll: Sefard A	רופא חולי עמו ישראל	27 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.150.17	28 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.278.151	29 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Mahzor Vitri	רופא חולי עמו ישראל	30 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
New York, JTS:	ENA 2321.1	31 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
ArtScroll: Sefard B	רופא חולי עמו ישראל	32 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.195.16	33 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
Camb, CUL:	T-S.NS.151.96	34 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה
	רופא חולי עמו בית ישראל	35 רפאנו ייי ותרפה והשיענו ונשיעה [השיענו ונשיעה

ברך שנותינו	
1	ברך שנותינו
2	ותברך שנותינו
3	ברך שנתנו בגשם.]
4	וברכנו מליכנו בכל מעשה ידנו
5	ברכנו יי אלהינו בכל מעשה ידנו
6	טוב נאטש תריד כחמפ הזאת ובה נאאל לחיות לשך
7]עלינו יי אלהינו את השנה] לטן] בה ולברכה
8	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת
9	ביי עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה ולברכה
10	ברך עלינו יי אלו את השנה הזאת לטובה
11	ברך עלינו את השנה הזאת לטובה
12	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה
13	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה
14	ברך עלינו]יי אלהינו את השנה הזאת לטובה ולברכה
15	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה ולברכה
16	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה ולברכה
17	ברכה עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה
18	ברך עלינו יי איו את השנה הזאת
19	ברך על]]יי אלהינו את השנה הזאת] לטובה
20	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה ולברכה
21	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה
22	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת
23	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת
24	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת
25	ברך עלינו יי אלהינו את השנה
26	ברך עלינו ה' אלהינו את השנה הזאת
27	ברכנו אבינו בכל מעשי ידנו
28	ברכנו יי אלהינו בכל מעשה ידנו
29	ברכנו יי אלהינו בכל מעשה ידנו
30	ברכנו אבינו בכל מעשה ידנו
31	ברכנו אבינו בכל מעשה ידנו
32	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת לטובה
33	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת
34	ברכנו יי אלהינו בכל מעשה ידנו וברך את שנתנו
35	ברך עלינו יי אלהינו את השנה הזאת
36	ברך עלינו ה' אלהינו את השנה הזאת לטובה

1	ואל כל מיני תבואה	ותן של ברכה במעשה ידנו
2	וכל מיני תבואה	ותן
3	בכל מיני תבואה	ותן
4	ואת כל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
5	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
6	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
7	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
8	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
9	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
10	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
11	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
12	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
13	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
14	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
15	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
16	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
17	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
18	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
19	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
20	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
21	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
22	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
23	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
24	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
25	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
26	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
27	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
28	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
29	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
30	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
31	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
32	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
33	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
34	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
35	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה
36	בכל מיני תבואה	ותן של ומטר לברכה

1	בשמיני ובכל משלו ידנו והריוו לנו מנותינו וינוי משלך ופרסיו מביט גוידך ואל תצריכנו לולחך
2	ותן שללי רצון לברכה על פני האדמה
3	ותן של לברכה על פני האדמה ושבענו מטובך
4	ותן ברכה על פני האדמה ושבענו מטובך
5	ותן ברכה על פני האדמה ושבענו מטובה
6	ותן ברכה והצלחה בכל מעשה ידנו ושבענו מטובה
7	ושבעו עולם מאוצרות טובך ותן ברכה במעשה ידנו
8	את התולם מל מטובך ומלא ידנו מברכותי ומעשה ידך שטרה והצלחה שנה זו מכל דבר רע ומכל מיני משחית ומכל מיני פורענות
9	ורוח פני חבר מעושה מנתת ידך ושטרה והצלחה יי אלהינו את השנה הזאת ואת כל מיני תבואה מכל מיני משחית ומכל מיני פורענות
10	ושבע את התולם מל מטובך ומלא ידנו מברכותי ומעושה ידך שטרה והצלחה שנה זו מכל דבר רע ומכל מיני משחית ומכל מיני פורענות
11	מל מברכותי ורוח פני חבר מעושה מנתת ידך ושטרה והצלחה שנה זו מכל מיני משחית ומכל מיני פורענות ותחת אחריותה שבע ושעוים.

1	Yerushalmi	מברך השנים	ב'						וברכה כן [אם הטובות בברית השנים הטובות ותן בריכה והצלחה בכל מעשה ידינו וישן] [ענו מוטבה
2	Oxford MS Heb.f.102/22	מברך השנים	ב'						
3	Camb, CUL: Add.3160.6	מברך	ב'						
4	St.Peters., RNL: Yevr. III B27	מברך	ב'						
5	Camb, CUL: T-S 8H10.6	מברך השנים	ב'						
6	Camb, CUL: T-S HI18.4	מברך השנים	ב' אהת ייי						
7	Camb, CUL: T-S NS 278.41	מברך השנים	ב' א' ייי						
8	New York, JTS: ENA 920.14	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
9	Camb, CUL: T-S 8H24.5	מברך השנים	ב' א' ייי						
10	Camb, CUL: T-S NS 122.50	מברך השנים	ב' א' ייי						
11	Camb, CUL: T-S NS 157.127	מברך השנים	ב' א' ייי						
12	Camb, CUL: T-S NS 150.41	מברך השנים	ב' א' ייי						
13	Camb, CUL: T-S NS 272.77	מברך השנים	ב' א' ייי						
14	Camb, CUL: T-S NS 152.30	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
15	Camb, CUL: T-S NS 159.115	מברך השנים	ב' אהת ייי						
16	Camb, CUL: T-S NS 272.30	מברך השנים	ב' א' ייי						
17	Camb, CUL: T-S 8H9.12	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
18	Camb, CUL: Add.3160.8	מברך השנים	ב' א' ייי						
19	Camb, CUL: T-S NS 159.112	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
20	Paris, Moss.: VIII.462.2	מברך השנים	ב' אהת ייי						
21	Camb, CUL: T-S NS 278.151	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
22	Maizor Vitri	מברך השנים	בא"י						
23	ArtScroll: Ashkenaz	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
24	ArtScroll: Sefard	מברך השנים	ב' אהת ייי						
25	Camb, CUL: T-S NS 150.17	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
26	R. Shlomo b. R. Natan	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
27	Camb, CUL: T-S NS 152.247	מברך השנים	בא"י						
28	Maizor Aram Tzovah-Sum.	מברך השנים	בא"י						
29	Camb, CUL: T-S NS 154.120	מברך השנים	ב' א' ייי						
30	New York, JTS: ENA 2321.1	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
31	New York, JTS: ENA 1314.1 - בקיץ	מברך השנים	ב' א' ייי < >						
32	Camb, CUL: T-S K27.33	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
33	Camb, CUL: T-S NS 195.16-חורף	מברך השנים	בא"י						
34	Rambam	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
35	New York, JTS: ENA 2321.1	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						
36	Rav Amram Gaon	מברך השנים	ב' אהת אהת ייי						

שופטנו בצדק	שופטנו בצדק
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36

Yerushalmi	שופטנו בצדק	ב' א'	אובב	אובב	אובב	אובב	אובב
Camb, CUL: Add.3160.6	אובב צדקה ומשפט	ב' א'	אובב	אובב	אובב	אובב	אובב
St.Peters, RNL: Yevr. III B27	צדקנו במשפט ואל תרשיענו ב'	ב' א'	אובב	אובב	אובב	אובב	אובב
Oxford MS Heb.f.102/22	ותשפטנו בחסד וברחמים	ב' א' יי'	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט
Camb, CUL: T-S 8H24.5		ב' א' יי'	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט
Camb, CUL: T-S H18.4		ב' א' יי'	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט
Camb, CUL: T-S K27.33	הישיענו למען שמוך	ברוך אתה יי'	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט
Camb, CUL: T-S H18.3		ברוך אתה יי'	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט
Camb, CUL: T-S 8H9.12	ירשפטנו עמך בצדק ועניך	ברוך אתה יי'	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט	אובב המשפט
Camb, CUL: T-S 8H10:17		ברוך אתה יי'	אובב צדקה ומשפט	אובב צדקה ומשפט	אובב צדקה ומשפט	אובב צדקה ומשפט	אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S H18.6		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S NS 150.41		ב' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
London, British Library:OR		ב' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
London, British Library:OR		ב' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Rav.Saadia Gaon		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S NS 151.96		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
New York, JTS: ENA 2527.8		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: Add.3160.8		ב' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S AS 102.110		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S NS 272.30		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Rav.Amram Gaon		ברוך אתה ה'	אובב צדקה ומשפט	אובב צדקה ומשפט	אובב צדקה ומשפט	אובב צדקה ומשפט	אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S 8H10.20		ב' א'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S NS 196.5b		ב' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S NS 278.151		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S 8H10.2		ברוך ה' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Rambam		ב' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Camb, CUL: T-S 8H10.6		ב' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Mahzor Vitri		ב' א' יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
ArtScroll: Ashkenaz		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
Siddur R. Shabtai Sofer		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
NY, JTS: ENA 2321.1		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
NY, JTS: ENA 2431.11		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט
ArtScroll: Sefard		ברוך אתה יי'	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט	מלך אובב צדקה ומשפט

צדקינו	
1	צדקינו
2	ואי תכלום לצנח כל החסים בנו
3	מנכט לכל החסים
4	כי אהא מובטח כל קצוי ארץ ומנח לצדיקים
5	צור לישירים חסד עמלם ושמה לב תהלים עליך באמת
6	ותן לנו שכר טוב עם עושי רצונך
7	ושלם לנו שכר טוב בוכות עשי רצונך
8	ותן שכר טוב לך לכל הבוהים בשמן באמת
9	ותן שכר טוב לכל הבטחים בשמן באמת
10	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
11	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
12	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
13	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
14	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
15	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
16	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
17	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
18	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
19	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
20	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
21	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
22	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
23	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
24	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
25	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
26	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
27	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
28	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
29	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
30	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
31	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
32	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
33	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
34	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
35	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת
36	ותן שכר טוב לכל הבוהים בשמן באמת

על הצדיקים ועל החסידים ועל גברי הצדק והמו רחמך

על הצדיקים ועל החסידים ועל גברי הצדק והמו רחמך

על הצדיקים ועל החסידים ועל גברי הצדק והמו רחמך

על הצדיקים ועל החסידים ועל גברי הצדק והמו רחמך

על הצדיקים ועל החסידים ועל גברי הצדק והמו רחמך

1	Yerushalmi	מבטה לצדיקים	ב'י		
2	St. Peter, RNL: Yevr. III B27	מבטה			
3	Camb, CUL: Add.3160.6	מבטה			
4	Oxford MS Heb.f.102/22				
5	Camb, CUL: T-S H18.4	מבטה לצדיקים	ברוך אתה יי		
6	Camb, CUL: T-S K27.33	מבטה לצדיקים	ברוך אתה יי <יי>		
7	Camb, CUL: T-S H18.3	מבטה לצדיקים	ברוך אתה יי		
8	Camb, CUL: T-S H10.6	מבטה לצדיקים	ב'י יי		ולא נבוש
9	Camb, CUL: T-S H10.20	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי	כי בשמך בטחנו	ולעני' לא נבוש
10	Camb, CUL: Add.3160.8	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי		ולעולם לא נבוש
11	Camb, CUL: T-S H24.5	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי		
12	Camb, CUL: T-S NS 149.140	<משען ומבטה לצדיקים	ב'י יי		
13	Camb, CUL: T-S NS 157.67	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי		
14	Rav Saadia Gaon	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי		ולא יבושו
15	R. Shlomo b. R. Natan	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה ה'		ואל נבושו
16	Camb, CUL: T-S NS 150.41	משען ומבטה לצדיקים	ב'י	כי בן בטחנו	לעולם לא נבוש
17	New York, JTS: ENA 920.14	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי		ולעולם לא נבוש
18	Camb, CUL: T-S NS 272.30	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי		ולא נבוש
19	Camb, CUL: T-S H18.6	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי		ולעולם לא נבוש
20	Camb, CUL: T-S NS 153.161	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי		ולעולם לא נבוש
21	London, Brit. Lib.:OR	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי		ולעולם לא נבוש
22	Camb, CUL: Or.1080 3.2	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי		ולעולם לא נבוש <>
23	Rav Amram Gaon	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה ה'		ולעולם לא נבוש
24	Camb, CUL: T-S AS 102.110	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בשמך בטחנו	ולעולם לא נבוש
25	Camb, CUL: T-S H9.12	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בשמך הגדול בטחנו	ולעולם לא נבוש
26	Mahzor Aram Tzovah	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בשמך הגדול והקדוש בטחנו	ולעולם לא נבוש ולא נכלם
27	Mahzor Vitri	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי	כי בן בטחנו	ולעולם לא נבוש
28	Siddur R. Shabtai Sofer	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בן בטחנו	ולעולם לא נבוש
29	Camb, CUL: T-S NS 289.1	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי	כי בשמך הגדול בטחנו	ולעולם לא נבוש
30	Rambam	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי	כי בשמך בטחנו ולשעיתך נשענו	ולעולם לא נבוש
31	Camb, CUL: T-S NS 278.151	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בשמך בטחנו ועל חסדך נשענו	ולעולם לא נבוש
32	NY, JTS: ENA 2431.11	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בשמך הגדול בטחנו ועליו נשענו	ולעולם לא נבוש
33	Camb, CUL: T-S NS 151.96	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בשמך הגדול והקדוש בטחנו ולשעיתך נשענו	ולעולם לא נבוש
34	Camb, CUL: T-S NS 156.7	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בשמך הגדול והקדוש בטחנו ועל ישיעתך נשענו	ולעולם לא נבוש
35	Camb, CUL: T-S NS 122.107	משען ומבטה לצדיקים	ב'א יי	כי בן בטחנו ועל חסדך הגדול באמת נשענו	ולעולם לא נבוש
36	ArtScroll: Sefard	משען ומבטה לצדיקים	ברוך אתה יי	כי בן בטחנו ועל חסדך הגדול באמת נשענו	ולעולם לא נבוש